

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

Cap. II. De Juramento.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

motum, etiam levem, & si alias blasphemias, ac maledictiones hareticales annectat. His de causis in nostro Tribunali elapso anno 1701. fuit declarata suspecta de levi, & trium annorum exilio punita mulier in hujusmodi blasphemiam demonii Sancti assuetam prorumpere.

CONVITIUM,

1540 **S**eu verbū contumeliosum in Deum, & Sanctos, semper est blasphemia, non sic in ceteras creaturas, nisi specialiter in eis Divina Bonitas reluceat, ut in caelo, & terra.

1541 Hinc si sit contra ventum, pluviam, locum, brutā, &c. est maledictio, & imprecatio, quae non est per se mortalis, nisi fiat eodem expressa relatione ad Deum, aut cum deliberato desiderio damni proximi. Similiter de parentibus, & de aliis, quando filiis, aut amicis mala imprecantur, quia regulariter id non solet procedere ex odio, sed ex impatientiae impetu; peccarent autem mortaliter contra charitatem, si advertenter, & deliberatē gravia illa mala desiderarent.

Mastrius in *Theol. mor. disp. 11. quest. 3. num. 40.* Bonac. *rom. 2. pag. 252.* Joan. de la Crux. *pag. 15.* Tamb. *rom. 1. lib. 2. c. 6. §. 4.* Busenb. *lib. 3. tr. 2. c. 1.* Fenech. *de blasphem.* Bertaldus *x. praec.*

CAPUT II.

DE JURAMENTO.

1542 **J**uramentum, est invocatio tacita, vel expressa divini Numinis, tanquam prima, & infallibilis veritatis, in testem alicujus rei. Differt à voto, quia Deum ut testem respicit, votum ut objectum, 2. quia votum non obligat, nisi sit de meliori bono, ju-

ramentum verò factū homini obligat, si non sit de meliori bono, ratione fidei dicitur: *Factum homini*, nam si erit juramentum promissorium factum Deo, sequitur votum.

1543 Quando dicitur: *Juro hoc mecum*, nil aliud addendo, non est juramentum. Allozza *ver. Juram. ex Villal.* quia non est invocatio expressa, aut tacita divini Numinis. 1. Quia hoc verbum *juro*, est differens, & conjungi potest tam cum invocatione divini Numinis, quam cum invocatione alicujus creaturae, in qua divina specialiter non relucet; ut *juro per sancti Numinis honorati*, &c. 2. Quia non habetur invocatio expressa Dei, ut constat; nec tacita, virtualis, qualis esset, si fieret per Sanctum per creaturas, in quibus specialiter divina veritas, seu veritas relucet; quoniam nihil dicitur: corroboratur ex regulis juramenti.

1544 Quod est verum, nihil ex constanti aliud intelligatur; nam si inestrog sub vero juramento de veritate, tu dicitur jam est determinatum ad juramentum.

1545 Non sunt juramenta: *Jo meo scientia. Per fidem meam. Per fidem sanctorum. Religiosi, hominis honorati.* Metu *juram.* quia non habetur respectus ad verum testimonium, sed ad fidem humanam ad fidem, quae praestari debet Sacerdoti religioso, Nobili, &c. Pariter, *in veritate* in vi sermonis non est juramentum, nisi inestrogatur prima veritas.

1546 Eadem ratione non sunt juramenta *Sim infamis. Amputetur mihi nasus*, &c. *violior. Gobat. tom. 3. de juram. c. 489.*

1547 Sacerdos jurans coram Iudice in pectore Sacerdotali, praestat verum juramentum; quia ex communi acceptatione, & hac forma jurandi exigitur à iudice cum respectu ad primam veritatem, ut testem.

1141 Dicere: *Demon sit dominus anime meæ*. *Meretrix*. *Vivus non discedam hinc*, si *meretrix* fuerit vera iuramentum execratoria.

1142 Non sunt iuramenta: *Giuro à Dio*, *per Deum per vitam meam*, &c. *che me l'hai da pagar*. *Allozza*, &c. *Mendocic*. quianec dicuntur iurandi, nec accipiuntur ut iuramenta, etiam à mulieribus; sed sunt quidam modi communinandi loquendi, ad excan- dorem alteri exprimentam, & indigna- tionem.

Huiusmodi sæpe sunt iuramenta mulierum, ut iurandi filios. Imò verum iuramen- tum mortale non erit, si fiat ex vehementi ira, aut passione, ut iurans non plenè advertat.

1150 At si dicas: *Per vitam meam*, non iurando, sed enunciando aliquid esse ve- rum, vel falsum; est iuramentum, non minùs, quàm quando enunciatur, *Per animam*. Pariter iuramenta sunt: *Coram Deo, quia non mentior*. *Deus sit me dicere verum*.

1151 Hoc autem: *Deus scit meam con- scientiam*. *Si dico verum*. *Si mentior*. Non est iuramentum; quia est propositio æquivoca, & tenet servat veritatem, sive id, quod dicit, verum, sive falsum.

1152 Iam dicere: *Testis est mihi Deus, Deus scit, quod dico*, si enunciative tantùm dicatur, ità ut solum intendas enunciare, quòd Deus vi- det, non sunt iuramenta, bene verò, si invo- catis, ut intendas Deum in testem cui di- dicitur. Alarius pag. 310. n. 14.

1153 Nec est iuramentum ex vi sermonis: *Deus deus vengano all'anima mia, quante volte ho veti voi*; nisi dicatur cum animo iu- rando, quia non habetur respectus ad divinum testimonium, sed est modus loquendi, quo magis solet quantitas pecunie alterius.

1154 Hoc verbum: *Par Deum*; quo solent dicere in Sicilia uti, non est iuramentum; quia non intenditur invocari Deus, sed est verbum

assumptum ad propriam passionem exag- gerandam, Imò plures id proferunt materia- liter tanquam plitaci, nescientes, quid signi- ficet.

1154 Non est iuramentum jurare per creaturas, in quibus nil divinæ bonitatis spe- cialiter relucet, ut si dicas: *Juro per hanc bar- bam per hanc vestem*, &c. quia non censetur adduci cum relatione ad Deum. Est autem ju- ramentum, cum quis jurat per creaturas, in quibus Deus, aut ejus bonitas specialiter elu- cet, nempe per Sanctos, per sacramenta, per celum, & terram, animam, &c. quia tunc in- telligitur ejus creator, inhabitator, &c.

1155 Jurare per creaturas ordinarias, est iuramentum, si adducatur in obliquo Deus: v. gr. *Juro per hunc panem Deus*; vel si intendat adducere Deum in testem.

1156 Quando quis ex industria unum di- gitum supra altum apponit, sed veram Cru- cem non efformans, dicit: *Juro per hanc Cru- cem*; non est iuramentum; quia non absolute per Crucem sed per Crucem tunc efforma- tam, quæ reverà efformatà non est.

1157 Dicere: *Sicut Deus est verus, sicut verum est Evangelium*, &c. ita hoc est verum: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare humanam veri- tatem cum divina, ut illa sit tanta, quanta di- vina; est iuramentum, & blasphemia. Si in- tentio sit adducere divinam veritatem in te- stem, at non comparare, bene verò aliquali- ter veritatem humanam divinæ assimilare hyperbolicè loquendo, (ut communiter pro- fertur) est iuramentum, sed non blasphemia. Deniq; si intentio sit aliquali- ter assimilare, at non adducere divinam veritatem in testem, solum enunciative proferre; nec iuramentum erit, nec blasphemia.

JURAMENTI DIVISIO.

1558 **D**ividitur 1. in Assertorium: *Quo aliquid affirmatur, vel negatur.* 2. Promissorium: *Quo aliquid promittitur.* 3. Contestativum: *Quo Deus simpliciter ut testis invocatur.* 4. Execratorium, seu imprecatorium: *Quo Deus non solum invocatur, ut testis, sed ut sibi, vel suis vindex, nisi sua dicta veritati respondeant;* ut, Si hoc non fecero, vel si non est verum, tollat me Deus subitanea morte: & comminatorium: *Quo quis alicui promittit malum poenae.* v. gr. Per Deum te verberabo: in quo duae sunt malitiae specie distinctae in confessione explicandae, una contra charitatem, qua vult alteri malum, altera contra reverentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei, qui malum abhorret.

JURAMENTI COMITES.

1559 **U**t licite fiat, requiruntur tres comites, seu conditiones: *Veritas, Judicium, & justitia.* Jerem. 4. *Et jurabis: Vivit Dominus, in veritate, & in judicio, in justitia.* Veritas consistit in hoc, quod res sit vera, aut ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera. Judicium, ut scilicet juramentum non fiat sine necessitate, gravi causa, aut utilitate, sed cum prudentia. Justitia exposcit, ut quod juratur, sit res licita, & honesta. Si desit veritas, est peccatum mortale, & dicitur perjurium; perjurium enim est juramentum, cui desit veritas. Si desit judicium, regulariter est veniale. Si desit justitia, erit grave, vel leve, juxta gravitatem, vel levitatem materiae. Contra primam conditionem non potest dari parvitas materiae; quia veritas consistit in indivisibili: bene vero contra secundam, & tertiam. *Vide propof. 14. ab Innocent. XI. damn.*

1560 In juramento promissorio in inten-

tionem non datur parvitas materiae, dum men in executione; hinc si jurans habet in animo non adimplendi, quod promittitur, non promittendi; vel jurat impossibile, quod credit se facere non posse; peccat mortaliter ex defectu veritatis, seu animi implendi, qui est gravis irreverentia in Deo, vero in executione ex summa, quatenus sit, parum detrahit, non peccat mortaliter in prop. 25. ab Innoc. XI. damn. v. d. n.

1561 Qui vovet, jurat, aut contrahit matrimonium cum animo non se obligandi tum, juramentum, aut ad aliquod bonis matrimonii; peccat, sed votum, juramentum, aut matrimonium est invalidum, vero vovet, jurat, aut contrahit matrimonium cum animo non exequendi votum, juramentum, aut tria bona matrimonii, sed impediendi v. gr. prolem; peccat, sed valide contrahit, aut contrahit. Ratio est, quia primus respicit actum primum, & substantiam voti, juramenti, & matrimonii; secundus vero actum secundum, qui accidit actui primo.

1562 Ad jurandum extra judicium requiritur usus rationis, & aetas sufficiens ad actum, & peccandum.

1563 Juramentum potest per procuratorem praestari, nisi aliud jure, aut consuetudine provisum sit: hinc non admittitur peccatum ad testificandum. Non sufficit autem generale, sed requiritur speciale mandatum; quod debet procuratori constare, quod dominum pro certa habeat, aut quod ex animo mittat; alioquin peccabit, & dominus non erit obligatus, minime ex juramento, sed contractu ob facultatem generalem ad contrahendum, si contractus sit validus.

1564 Consuetus saepe jurare cum veniale non peccat mortaliter.

Consuetus vero jurare saepe verum, sed falsum, sine advertentia, an sit verum, vel falsum.

fallens, peccare mortaliter, & esse in statu peccati mortalis, nimis rigidè tenent plures. Hæc tamen enī, & omnino certa est regula, ad peccatum actuale mortale requiri, ut actus sit voluntarius; adeoque cum plena advertentia, & libertate.

Hic igitur non peccat mortaliter. Alarius *com. 2. 4.* tenetur tamen sub mortali, fugere peccatorem proximam, puta ludum, aut familiaritatem ejus, qui est ei occasio sæpe facili peccandi.

Peccat autem mortaliter, qui advertenter jurat, si nullam rationem habeat, an id, quod jurat, sit ne verum, aut falsum; quia periculo peccandi se exponit.

1567 Juramentum non adimplere in re non est veniale.

Qui juravit recitare singulis diebus unum Ave, & in fine anni nullam recitavit, non peccat mortaliter; qui verò juravit dare pauperibus singulis diebus unum obolum; in fine anni nullum dedit, peccat mortaliter; quia peccata materia non coalescunt, bene verò peccata; patet de eo, qui singulis diebus recitat materiam parvam Officii de præcepto, & de eo qui singulis diebus unum furatur obolum. Item dic de voto.

1568 Paganus jurans falsum per falsos Deos, peccat mortaliter; non quia sit verum juramentum, cum non sit invocatio divini Numinis, sed in sui existimatione; quia putat esse verum juramentum. Sicut ex conscientia erroris peccat, qui violat præceptum, quod peccata habere, licet revera non extet. Si autem peccata paganus cognoscat, suos Deos esse falsos, non tenetur amplius ad juramentum; quia revera nullum fuit, sed solum tenetur stare promissis ex fidelitate.

1569 Hinc peccat mortaliter, qui sine necessitate inducit paganos ad jurandum per falsos Deos, ut cooperator ad actum Religio-

nis indebitum, si quod juratur, est verum; insuper ad perjurium, si quod juratur, sit falsum; non peccat, si cum necessitate, & legitima causa. *Alloza ver. juram. Ant. à Spir. Sanct. tom. 1.*

1568 Pari ratione, peccas mortaliter, si inducis alium ad jurandum falsum, quod ille putat esse verum; ob irreverentiam, quam tu præstas Deo, quem revera invocare facit ut testem falsi, licet ille à peccato formali excusetur ob bonam fidem.

QUÆRES

1569 An liceat exigere juramentum ab eo, quem scis certo esse pejeraturum, vel juramentum per falsos Deos?

1570 Certum est, 1. Nemini licere inducere alium ad falsò jurandum, vel ad jurandum per falsos Deos; quia cum sint actus ab intrinseco mali, nulla ratione coonestari potest eorum petitio.

1571 Certum est, 2. Non esse mortale, neque veniale, juxta existente causà, exigere juramentum ab eo, quem tibi non constat esse falsà juraturum, aut per falsos Deos; quia in dubio delictum de nensine est præsumendum; alias nunquam liceret.

1572 Certum esse debet, 3. Non esse licitum, sed mortale, exigere juramentum ab eo, quem certo scis esse pejeraturum, aut per falsos Deos juraturum, si nulla extet legitima causa, sive ille non sit paratus, sive paratus jurare: quia quilibet tenetur ex charitate, proximi peccatum vitare, si absque suo incommodo possit, ut de cooperatione.

Difficultas igitur est necessitate, seu legitima causà existente.

1573 Esse tunc licitum, sive in judicio, sive extra, docent *Tamb. com. 1. lib. 3. c. 1. §. 4. Ant. à Spir. Sanct. & Doctores communiter apud illos quia juxta causam excusat à culpa, quando excusatur.*

poscitur opus ex se indifferens, licet sciatur illud cum peccato esse faciendum; & peccatum tribuitur ipsi juranti, qui potest illud non facere, quodque ipse petens non tenetur impedire cum suo detrimento.

1574 Justam causam dicunt esse, in iudice, si exigat ratione officii; in persona privata, si exigat ratione sui juristruendi, vel exposcendi, fraudes detegendi, pacta firmandi, aut ex alia honesta causa, & in Principe ratione feceris firmandi. Ita docent Doctores communiter.

1575 Te tamen non pigeat legere, quæ D. Aug. tom. 10. serm. 2. de Decollat. S. Joann. Bapt. scripsit. Audi quæso Augustinum:

„Scribite in cordibus vestris, quod dico :
 „ille autem, qui hominem provocavit ad jurationem, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, imò duas animas, & ejus quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse, quod dicis, & falsum esse, quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit: tu quid invenisti? Imò quia & tu peristi, qui de illius morte te satiare voluisti. Aliquid dicam, quod nunquam dixi charitati vestrae in hoc populo, quod contigit in hac Ecclesia. Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis, à multis vestrum, id est, Hipponensibus, imò ab omnibus cognitus, Tutuslymeni vocatus. Tutuslymeni quis vestram non novit, qui estis cives? ab illo ausivi, quod dico. Nescio quis negavit ei, vel quod ei debebatur, & hominis fidei se commisit. Commotus provocavit eum ad jusjurandum, juravit ille, iste perdidit; sed isto perdente, ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis, & fidelis, ipsa nocte se exhibitum fuisse ad iudicem, & cum magno

„impetu, atque terrore se pervenisse ad iudicem, sidentem excelsum quendam, & ad iudicem lem virum, cui parebat officium similitudinem excelsum; iustum fuisse peturatum, & tro revocari, & interrogatum fuisse bis; bis; Quare provocasti hominem ad jurationem, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille; Negavit mihi rem meam, Respondum est illi; & nonne melius erat rem tuam quam exigebas, perdes, quam animam hominis istius falsa juratione perdes? Prostratus est, iustus est cecidit, est tam graviter, ut in dorso evigilaret, stigia plagarum apparent, sed distulit illi, postea quam emendatus est, peccata innocentia tuae, de cætero cave ne facias, emendatus est, sed multò gravior peccatum faciet, qui post istum meum testimonium, & istam meam admonitionem, & hortationem, tale aliquid fecerit, caveat falsa juratione.

His igitur præmissis,

1576 Dico 1. Licitum est personæ publicæ ut publicæ, minimè personæ privatz, cogere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum. D. Bonav. in lib. 3. cont. disp. 11. art. 2. q. 3. & D. Thomas 2. 2. q. 98. art. 4.

Rationem desumunt ex autoritate rectorum. D. Aug. quia loquendo de persona privata (de qua loquitur Aug.) nulla potest allegari justa causa; justa namque causa maxime est intuitio juris, recuperatio rei, firmatio contractus, pacti, &c. nil autem horum, imò contractum obtineretur per juramentum falsum, inquam cum falsitate jurante, rem non est tuam, tibi non debere, quod dicis &c. rem tuam non recuperas, sed potius perdis; imò sine tua utilitate, insuper animam pernam perdis. Nec pura ratio privatæ personæ ad id tibi jus. Eo ipso igitur, quod certò scis aliquid

esse pejeratum, cessat iusta causa exigendi ab eo juramentum; jus namque est agendum cum fractu, aut cum spe fructus, cum certo damno, maxime animæ salutis, sine ulla spe fructus.

1177 Hinc non alia ratione Doctores à mutuo exculant petentem mutuum à mutuatario, qui certo scitur mutuaturus sub usuris, nisi ex necessitate, & utilitate, quam reverà debet obtinet, ut in *num.* 372.

Tam quia tunc privata persona potest jus suum prosequi recurrendo ad Superiorem.

1178 Loquendo autem de persona publica, ut abesse iusta causa; quia iudex illud juramentum exigat ex juris ordine: & jus publicum, ac communis utilitas prævalet cuilibet iuri privatæ personæ; unde licet potest iuramentum exigere ab eo, quem certo scit esse pejeratum.

1179 Iudex non prodesset privatæ personæ recuperationem rei, quam illa perdidit, prodesset communitati; primo, quia noceret in aliorum exemplum, ut ab iniuriis, & in iustitiis absterneantur, ne in has angustias deveniant efficiendi se, si non poena corripit, poena animæ, falso juramento. Secundò, quia, si non posset licet iudex exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeratum, possent perverſi fingere se certo pejeratum, ut sic à iudicis interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicæ detrimentum. Ecce in persona publica, publicam utilitatem, iustam causam.

1179 Dico 2. licitum est tam personæ publicæ, quam privatæ, necessitate, seu iusta causa petente, exigere juramentum à Paganis, qui certo scit esse juraturum per falsos Deos, D. Bonav. & doctores omnes.

Ratio est, quia talis petitio juramenti à pagano, quam facit Christianus ad tuendum jus

suum, ad firmum reddendum contractum, pactum, &c. est utilis tam ipsi personæ privatæ, quam communitati fidelium; nam paganus eum putet se peccare suum juramentum per falsos Deos factum frangendo, fortius illud servat, quam plures fideles; si autem talis petitio juramenti à pagano non liceret Christiano, privarentur Christiani, agendo cum paganis, principali vinculo sua jura, & pacta firmandi, quale est juramentum, quo vinculo gaudent solum Pagani agendo cum Christianis; quod cederet in maximum detrimentum, & præjudicium Christianæ Reipublicæ; & Christiani in societatibus, & juribus evaderent peioris conditionis paganis; communis autem utilitas, & publicum bonum prævalet cuilibet privato bono. Hinc Gen. 31. Jacob recepit juramentum à Laban Idolatra, & Mach. 3. Judas à Romanis Idolatris.

1580 Dices 1. Qui recipit juramentum per idolum factum, consentit illi: illud est malum, igitur consentit malo; ergo peccat.

Respondet D. Bonav. cit.

2. Quod in juramento facto per idolum, duo est considerare; videlicet ipsius Idoli venerationem, & exterioris verbi confirmationem; habendo respectum ad primum, nulli licet juramentum ab idolatra recipere, nec exigere, nec facere; quia idoli venerationis, est omnino detestanda: Si verò habeatur respectus ad secundum, sic licitum est ab eis recipere juramentum, maxime pro utilitate communi; & sic recepit Jacob pro pace suæ posteritatis, & Judas pro pace gentis suæ: & sic Christiani à Saracenis recipiunt pro pace, & utilitate communitatis, &c. Qui recipit juramentum per idolum factum, non consentit Idoli venerationi, sed veritatis confirmationi, ut firmum sit verbum, & solidum maneat pactum, quantum ad hoc, non est ibi peccatum; quia

„ quia recipit, quod suum est; quod est verò
 „ ibi malum est, detestatur; sicut pauper indi-
 „ gens elemosynā, recipit elemosynam
 „ cum murmure sibi datam, & non peccat;
 „ quia sic placet elemosynæ datio ita quòd
 „ displiceat sibi annexa murmuratio.

1581 Dices 2. Illicitum est privatæ per-
 sonæ ex causâ exigere juramentum ab eo eo,
 quem scit esse juraturum falsum; igitur & ab
 eo, quem scit esse juraturum per falsos
 Deos.

Respondeo ex D. Bonav. cit. disparitatem
 esse; quia in juramento falso nil boni est con-
 siderare, sed solam veritatis subversionem,
 adeoque, qui exigit juramentum ab eo, quem
 certo scit esse juraturum falsum, exigit jura-
 mentum in veritatis subversionem; quod non
 potest esse sine peccato. Eò maxime, quia talis
 petitio est inutilis, ut ostensum est n. 1576.
 Quia verò in juramento per falsos Deos, est
 quid boni considerare, nempe veritatis confir-
 mationem, qui exigit juramentum à paga-
 no, quem certo scit esse juraturum per falsos
 Deos, illud exigit in veritatis confirmatio-
 nem; insuper talis petitio est utilis, ut osten-
 sum est, & ideo non peccat.

DE VERITATE
 PHISICA, AUT MORALI,

1582 ET de certitudine ad veritatem re-
 quisita, plenè agit Scotus in 3. dist.
 39. qu. un. §. Quantum ad secundum, & clarè
 Tamb. lib. 3. decal. c. 2. §. 1. ubi distinguit cer-
 titudinaem moralem ex parte rei juratæ, & ex
 parte jurantis,

EX PARTE REI JURATÆ

1583 Habetur, si res, de qua fit juramen-
 tum, ita se habeat secundum sen-

sua humanum communem acceptationem
 aut consuetudinem.

„ Hinc (ait Tamb.) non est censendum
 „ Parochus, si testificetur, suam Clericis
 „ frequentasse toto anno Ecclesiam, cum
 „ non per majorem solum anni partem
 „ nis officiis assisteret; id enim est moraliter
 „ to anno frequentasse. Idem dic de Scholasticis,
 „ sticis, si testificetur aliquem ex suis
 „ simili modo frequentasse: excipe, nihil
 „ universitatis, vel Ecclesie constitutionis
 „ quirant annum mathematicum.

1584 Excusavi olim sacerdotem
 „ tem se in Parochia per hebdomadam
 „ rem Confessionibus excipiendis opera-
 „ dedisse, juxta edictum Episcopi, sub
 „ municatione latæ sententiæ id præcipi-
 „ excusavi autem ex præfata doctrina,
 „ licet per aliquem diem abfuerit, moraliter
 „ tamen semper ad fuit; unde etiam
 „ communicatione eum liberavi. Quis
 „ in alia, & non in Ecclesia Parochiali
 „ siones audisset? Excusassem etiam
 „ tus; quia jam suum munus utiliter, &
 „ per æquivalens, objisset: Multo magis
 „ fecisset in sua Ecclesia, cui forte servit
 „ ei enim, ejusque servitio non censendum
 „ Episcopus præjudicare voluisse.

1585 Potiori jure in nostra Religione
 „ cufarem Lectorem jurantem, se per decem
 „ tegros annos sacram Theologiam perlegisse
 „ per septem integros menses lingulis annis
 „ gisset; insuper jurantem, se integro
 „ philosophiæ triennio satisfecisse, si philo-
 „ phiæ, aut ejus partem non perlegisset, sed
 „ par tempus lecturæ Theologiæ suppleret
 „ quia in nostra Religione annus lecturæ con-
 „ state debet ex septem integris mensibus
 „ ctura logicæ suppleri potest per philosophi-
 „ am, & philosophiæ per Theologiam, ut
 „ tat Melphi super constit. c. 5. stat. 12. q. 5. c. 4.
 „ 1586 Hic

1586 Hec etiam (ait Tamb.) locum
 habent in jramento promissorio , com-
 promissorio , &c. ut 1. Si jures alicui infinitas
 gratias adæturum , 2. Si mater juret filium ri-
 gantem se occisuram, caput fracturam, & do-
 cturam famulos puniturum , 3. Sturbantatis
 aut jures te primum non egressurum è ja-
 ra, non transuram per viam ; quia ad ho-
 noris veritatem sufficit, ad 1. ostensio extraor-
 dinarie gratitudinis, ad 2. positio filii qualifi-
 catione si sit reprehensio. Tum quia regulari-
 ter intervenit causa ab executione excusans ,
 commendatio, domus turbatio, amici inter-
 cessio, &c. ad favorem cujus fuit juramentum
 emissum, remissio , &c. Ad 3. animus qualis
 non egrediendi, non transeundi : unde
 non peccas, si non adimpleas, hac namq. per-
 turba secundum sensum humanum, & ac-
 cessionem intelliguntur : ita docet Tamb.
 Hæc de jramento puerorum accusandi
 considerandos apud præceptorem.

EX PARTE JURANTIS

1587 Certitudo moralis adest, quando ju-
 rans prudenter putat rem ita se ha-
 bere, vel levi conjecturâ ductus, sed certâ, ve-
 rissimâ, aut probabili. Quo præmisso.

1588 Dico cum Scoto *cit.* in odiosis, putâ
 nocentibus, & quoties est periculum dam-
 nissimi , non potest quis jurare absolute
 esse, aut non esse, nisi adfit certitudo sci-
 entie, seu physica.

In favorabilibus verò , in quibus nullum
 est damnum, & præjudicium tertii, ad ab-
 solute jurandum sufficit certitudo moralis, seu
 credulitas ;

1589 Ratio est ; quia in odiosis juramen-
 tum habetur pro certo, in favorabilibus ha-
 betur pro credito. Injustum enim est in odiosis,
 vel sententia physice certa penè physica
 certis, damni, &c. pro testimonio credito ,

Præf. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

seu moraliter, non physice certo ; quæ ratio
 cessat in favorabilibus, adeoque datur locus
 favori, ut sufficiat certitudo moralis, seu cre-
 dulitas. Quod probatur ex Decretali *lib. 1. tit.*
12. de servitio in ordine faciendo, cap. un. ubi
 dicitur, quòd Archidiaconus testificans Epi-
 scopo promovendum esse dignum ad ordi-
 nem, non peccat , licet non physice certo
 sciat, sed solum sciat, quantum humana fra-
 gilitas sinit noscere, seu ex judicii probabili-
 bus ; quod est testimonium de credulitate. Un-
 de sequitur Scotus :

1590 *In promotionibus igitur talibus, sive
 ad ordines, sive ad quasunque dignitates, So-
 puta in universitatibus ad magistrum, in
 Religionibus ad pralationem, vel ad aliquos
 alios actus, si sit consuetudo approbata, quòd
 tales responsiones sub jramento præstio, vel
 sub fide data, vel sub obedientia promissa,
 non debent intelligi, nisi de credulitate,
 quantum sinit humana fragilitas noscere,
 cum illum, quem non novit indignum, de-
 beat æstimare dignum; omnes tales respon-
 siones debent intelligi de illo secundum
 contuetudinem communem, nec respon-
 dentes peccant in aliquo, quamvis sic pro-
 motus non sit dignus.*

1591 Ritè autem Tamb. advertit, quòd
 licet ad prudenter, & sine peccato operandum
 sufficiat probabilitas bonæ actionis; ad juran-
 dum verò , ob reverentiam juramenti, non
 quævis probabilitas sufficit, sed ea, quæ certi-
 tudinem moralem pariat, quæ scilicet, quam-
 vis non pariat evidentiam physicam, ita firmet
 prudenter intellectum in illam partem ,
 ut nullam prudentem formidinem relinquat
 de oppposito, sed metaphysicam, minimè pra-
 cticam, nisi levem. Explicat Exemplo.

1592 Probabile est, sacerdotem Religio-
 sum aliàs consuetum quotidie celebrare, hoc
 manè celebrasse : possum ergo sine culpa
 mendacii,

H h

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

„mendacil, & prudenter affirmare, eum
 „Missæ sacrificium hoc manè obtulisse: at
 „non possum id ipsum jurare; quia licet pro-
 „babile sit, non est tamen certum: quod si
 „accadat dictum alicujus fide digni, qui mihi
 „testatus sit, vidisse illum Sacerdotem hoc
 „manè celebrantem, possem jurare; quia tale
 „testimonium facit rem moraliter, & suo mo-
 „do certam.

1593 Unde Scotus *cit.* ait: Universali-
 „ter autem, sive in favoribus, sive in odiis,
 „jurans de illo, cujus oppositum magis cre-
 „dit, vel de illo, de quo est dubius, id est quod
 „non magis assentitur uni parti, quàm al-
 „teri, peccat mortaliter; quia adducit Deum
 „tamquam testem ejus, quod neutro mo-
 „do est sibi certum, quo deberet esse cer-
 „tum.

1594 In favorabilibus igitur requiritur, &
 „sufficit certitudo moralis; etiam in judicio,
 „quando petitur informatio personæ, v. gr. de
 „vita, fama, & similibus; quia *Cum non inten-*
 „*datur à judice (ait à Tamb.) certitudo de vi-*
 „*ta, satis est certitudo moralis ex audien-*
 „*te; siquidem metaphysica. Omnimoda de his,*
 „*nec haberi, nec dari solet.*

1595 Et hoc maxime, si petatur informa-
 „tio de parentatu, puta de Avis, & de longo
 „tempore, videlicet 50. aut 60. annorum; tunc,
 „ut quis testetur eos esse bonæ famæ, bonos
 „Christianos, &c. sufficit, ut non noscat eos
 „esse in aliquo Tribunali, aliquo delicto, aut er-
 „rore notatus, nec rumore de illis, & malam
 „famam audierit.

1596 Insuper subdit cum Hurtado; *Schola-*
 „*sticus volens probare cursum ad quod eget duo-*
 „*bus testibus, adhibere potest duos amicos, qui*
 „*illum non viderunt interesse lectionibus, sed su-*
 „*is sibi persuadens illum interfuisse: at non pos-*
 „*sunt jurare se id vidisse.*

1597 In contractibus autem, & negotiatio-

nibus humani commercii, ac in sententiis
 „rendis, etiam fragatur de favore, & incer-
 „titudine, non sufficit certitudo moralis, quod
 „ex auditu etiam fide dignissimi; ratio est
 „quia in illis iudex juridicè interrogans, au-
 „dit interrogare, non de quacunque certitu-
 „dine, sed de certitudine scientiæ, intendit
 „interrogare testem, ut per eum habeat
 „plenam probationem, quam non facit cer-
 „tudo moralis unius testis ex auditu capiti-
 „de digni; quàm intentionem legitimum
 „iudex ob bonum publicum, cui creditur
 „utilitas; testis autem juridicè interrogan-
 „netur respondere juxta mentem judicis
 „mè interrogantis; alioquin ruerent omnia
 „mana judicia.

1598 Hinc [ait Tamb.] Quod si quis
 „dignus carens testibus adhibet duos vel
 „ad recuperandum suum creditum, qui
 „à debitore negatur; si hi testes deponerent
 „certa scientia crediti, non tenerentur quæ-
 „ad restitutionem; quia cum essent morali-
 „certi de credito, non peccarent contra jus-
 „tiam commutativam; peccarent tamen mor-
 „taliter contra fidelitatem, non testifican-
 „mentem judicis, qui quidem non intendit
 „certitudinem moralem, sed scientiam physicam.

ACCEPTILATIO

1599 **E**st habitio rei pro recepta, quæ
 „pliciter contingere potest, cum
 „ramento. Ità Tamb. *cit.* cum quo.

Primò. Creditor in pecuniam, aut dotem
 „contra Paulum volens remittere, aut gratiam
 „donare: jurat coram Notario, se pecuniam
 „aut dotem recepisse. Licet jurat, quia
 „communi acceptatione, & consuetudine
 „tunc verba non sumuntur, ut significare pro-
 „prie; quia tunc esset perjurium: sed improprie
 „quatenus pro receptis habet; & talis acceptatio

reparat veræ receptioni. At, quando jurat, debet animum verè remittendi, abrogari erit mendax, & perjurus.

1600 Cum hoc autem fiat, quod possit certam spem, aut mortalem certitudinem habere, quod ille non sit remissionem acceptaturus, aut quod sit statim retrodonaturus; quia per hoc non tollitur, quin verè remisit.

1601 Imò potest, antequam juret, cum illo pacifice, quod non acceptet, aut quod prohoram, diem, &c. retrodonet, dummodo ante nullum sequatur præjudicium tertii.

1602 Secundo, Creditor in pecuniam, contra de fidelitate sui debitoris, jurat coram Notario, se pecuniam ab eo recipisse; licitè jurat; quia hic requiritur sola certitudo veritatis, & jam creditor est moraliter certus, quod debitor sit proximè soluturus, & quæritus moraliter certò habituri, moraliter, & juxta humanum modum loquendi, manducare dicitur.

1603 Tertio, Petrus creditor Pauli in centum, debet Antonio alia centum; ne autem Antonius intenter sequestrum, & pro se exegere coactum, que debet Paulus Petro: Petrus jurat coram Notario, se recepisse dictam centum à Paulo, que revera non recepit, sed solum habet pro receptis. Licitè jurat, si per Antonium sit incertum, aut Petrus habeat quædam solvendi illa centum Antonio; quia per Petrum in centum contra Paulum est certum; jus verò Antonii in Petrum non est certum. Unde Paulus habet jus reddendi tutum suum creditum contra Paulum; quilibet enim habet jus tuendi suum, omni majori securitate, qua potest; & huic acceptilationi favet deo secundo.

1604 Si verò jus Antonii in centum contra Paulum est certum, & Petrus non habet aliunde quædam solvendi ea Antonio, acceptilatio est iniqua, & mortalis contra jus Antonii, de

recuperando suum omni meliori modo, quo potest. Imò ipse Paulus dicit acceptilationi consentiens, ob eandem rationem peccaret mortaliter, si id ei constaret; at si id nesciat, potest licitè ei consentire, quia potest putare Petrum habere ad id jus: quia nemo judicandus est malus, nisi certò constet; & licet potest ipsa centum solvere Petro, ita potest confessionem receptionis à Petro acceptare; nam Paulus est obligatus satisfacere suo creditori, & non querere aliorum jura contra creditorem. Ita Tamb.

DE OBLIGATIONE JURAMENTI PROMISSORII

1604 Juramentum promissorium est multiplex, videlicet: Dolosum, Incautum, Per se stans, aut confirmans contractum, Coactum. Et errore, vel dolo extortum.

JURAMENTUM DOLOSUM

1605 Tripliciter fieri potest, 1. Quando quis jurat sine animo jurandi; 2. Sine animo se obligandi; 3. Sine animo adimplendi: *v. num. 1560. 1561.*

1606 Certum est, 1. Quod, qui intendit verè jurare, habet virtualiter animum se obligandi, quia obligatio vel est de essentia, vel passio inseparabilis juramenti, 2. Quod jurans cum animo non adimplendi, peccat mortaliter ex defectu veritatis; qui enim se obligat ad aliquod, & simul habet animum illud non implendi, mentitur, & tenetur adimplere, 3. Quod jurans sine animo jurandi, aut cum animo expresso se non obligandi, non tenetur in foro interno adimplere, licet possit in foro externo cogi; quia revera non jurat, sed simulat, & nulla actio humana obligationem inducit sine voluntatis consensu; & voluntatis consensus non habetur, si non habetur

Hb a tur

cur intentio faciendi id, quòd obligationem causat.

1607 At qui fide juravit puella, se eam ducturum in uxorem, quæ ob id passa sit violari; tenetur eam ducere, nisi conditio sit valde dispar. Allozza *ver. juram. num. 52*. Difficultas tamen est, *an jurans sine animo jurandi, aut cum animo expresso se non obligandi, peccet, & quomodo?*

Et quidem certum est, cum Scoto *in 3. dist. 39. q. un. K.* quòd, si hic juret sine animo adimplendi rem promissam, peccet mortaliter; quia ex una parte mentitur, nam verbis promittit dare rem, & interiùs habet animum non dandi. Ex alia parte, licet revera non juret, cum habeat animum non jurandi, seu non se obligandi, fingit tamen jurare; fingere autem nominare Deum in testem falsi, est gravis Dei irreverentia; sicut enim prima veritas non potest sine gravi irreverentia, & peccato, fide, & simulatè verbis externis negari; ita neque fide, & simulatè verbis externis in testem falsi invocari.

1608 Si verò hic juret cum animo implendi, sed solum sine animo jurandi, & se obligandi; cum peccare mortaliter, si sic juret in judicio, docet communis; quia quilibet in judicio respondere tenetur secundum mentem Judicis legitime interrogantis; Judex verò petit verum, non fictum juramentum. Idem tenet communis in contractibus, ubi agitur de damno tertii.

1609 Extra autem judicium eum peccare solum venialiter, tenent Cardenas *disert. 18. Ant. à Spir. Sanct. tom. 1. er. 5. dist. 1. nu. 61. 63. Tamb. lib. 3. cap. 3. §. 1. nu. 6. Alarius de juram. num. 35. & alii apud ipsos; quia Deus recipit juramentum, prout ex corde procedit, cap. humana auros 22. q. 5. Et in hoc casu non adest mendacium, sed verum, nec adest juramentum cadens supra falsum: Non adest menda-*

cium, sed verum; quia verbis externis rem promittit, correspondet animus implendi; ex hoc autem, quòd non habet animum jurandi, & se obligandi, factum quitur, quòd juramentum non sit verum fictum; adeòque non datur juramentum, dicens supra falsum, & mendacium: quòd lùm daretur, si tunc juramento testis daret: *juro me jurare*; sola autem fictio juranti, seu simulatio invocationis Divini testis; qui est actus Religionis, non est gravis irreverentia, sicut regulariter non est gravis irreverentia, nec inde mortalis, sed venialis actio orationis; & simulatio sanctitatis, in Thoma 2. 2. q. 11. art. 4. ubi docet: *Nemo semper ipsa simulatio est peccatum mortale, quandoque veniale: quòd dicitur mendacium sine si repugnet charitati Dei, vel proximo: peccatum mortale, put à cum simulat iudicem, ut falsam doctrinam disseminet, ne adipiscatur Ecclesiasticam dignitatem, vel quacunque alia temporalia bona, quibus finem conficiunt.*

1610 Idem dicunt de contractibus, in quibus nullum sequitur damnum tertii; quòd contractibus, id quod magis vitari adest, est damnum tertii.

1611 Dico autem, eum etiam extra iudicium semper peccare mortaliter. Cajet. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. *dubium*, & non vilius; quia hæc scripta pro mea sententia reperio, Dico de la Fuente, Hurtado *dist. 12. c. 5.*

Ratio est; quia qui jurat sine animo jurandi, & se obligandi, licet cum animo implendi assumit mendaciter nomen Dei ad decipiendum proximum, cum notabili injuria communitatis; adeòque peccat mortaliter. Quod dicitur. Hic namque, licet non committat mendacium circa materiam juramenti, committit mendacium in ipso formali juramento; tamen verbis externis dicit se jurare, & interitè

bet minimum oppositum, & revera non jurat. 1612. Insuper ista ficta, & mendax invocatio divini testimonii ordinatur ad decipiendum proximum, cum notabili injuria committitur, quia omnino periret fides humana, & religio, que habetur juramenti. Hinc habetur gravis reverentia Dei, & notabilis injuria communitatis.

1613. Inde fit, ut sententia opposita non per se scandalum Reipublicæ afferat; nam ea sola, cum etiam viri timorati, ex minima causa, sunt faciles ad venialia, omnes possent faciliter uti, ex quo nullus amplius in humanis commerciis, & societatibus tutus esset de juramentis, & sic ruerent, aut suspecta redderentur humana commercia; quod cedit in præjudicium Reipublicæ.

1614. Item juramentum, & invocatio Divini testimonii, qui est actus Religionis, extra iudicium reddere se ridiculum, non enim majorem fidem præstaret quis simpliciter alterius dictis, quam ejus juramento.

1615. Ceterum in casu metûs, injuria, & coactionis; ut si juramentum extorqueatur à latronibus, potes etiam sine veniali jurare sine metu te obligandi. Alarius cit. dummodo non ex quoque evocatione externata ad vitandum iudicium circa formale juramentum; quæ tunc cessant inconvenientia præfata, & injuria dat actionem, & justitiam ad id. Imò de his injuriis facillime id de jurante præsumere potest.

1616. Jurare autem sine necessitate cum improprietate, & restrictione, non purè mentis, sed externata, extra iudicium, & sine gratia tertii, non esse mortale, sed veniale docet. Allozza ver. juram. n. 4. cum Dian. & Sanch.

JURAMENTUM INCAUTUM

1617. E si illud, quod cadit supra materiam illicitam, aut vanam, aut indifferen-

tem, vel de se licitam; juramentum tamen super ea cadit negativè, seu abjurativè. Exemplum primi: ut si jures facturum malum proximo. Secundi: si jures non facturum opem perfectionis, opem misericordiæ, charitatis, non daturum elemosynam, mutuum, non fidejussurum, &c.

1618. Juramentum incautum non obligat; ratio de primo constat; quia juramentum non est vinculum iniquitatis, aut levitatis, etiam si sit de malo levi: *Ex Reg. 58. juris in 6. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.*

1619. De secundo; quia ponit obicem motioni Spiritûs Sancti, & excludit opera virtutis. Imò sic jurans, peccat tam jurando, quam implendo; & quidem mortaliter, si res sit graviter mala, ut si jures te alium occisurum; vel res licita sit graviter præcepta, ut, si jures, te non auditarum Millam die Festo, Secus, solum venialiter peccas. At si jures te facturum malum, sine animo adimplendi, peccas mortaliter ex defectu veritatis in intentione, etiam si malum sit leve: *v. n. 1541. 1586.*

1620. Juramentum de non accusando, vel de accusando, absolute, & generaliter emissum, est invalidum, quia comprehendit rem malam. Ratio primi; quia sæpè communi bono accusare expedit. Ratio secundi; quia pluries accusatio est contra charitatem, aut prudentiam, aut est materia odii, & vindictæ; emissum autem in casu particulari, quo non accusatio, vel accusatio est licita, valet.

1621. Item juramentum de non incidendo per mare, de non transeundo per hanc, aut illam viam, &c. non obligat, quia est de re indifferenti, non cedit in Dei honorem, nisi sit ei adjecta circumstantia honesta: v. gr. si talis transitus esset occasio peccandi.

1622. Juramentum autem de re indifferenti, licet per se non obliget, obligat, si sit fa-

juramento promisorio facto homini spectatur id, quod est gratum homini, non quod est melius, ad differentiam juramenti, & voti facti Deo, in quo spectatur, non opus indifferens, nec simpliciter bonum, sed melius, seu non impeditivum majoris boni. Unde tunc in juramento de re indifferenti Deus non est acceptor, sed solum testis: *v. n. 1542.*

1623 Hinc, si jurasti non vendere minoris, & non emere pluris, ex se non obligaris: at si id cedat in utilitatem tui filii, aut tertii, cui quod demis, proveniat, cuique id promisisti, obligaris, si tuum juramentum fait ab illo acceptatum.

1624 Juramentum factum de re opposita rei per aliud juramentum promissa, non obligat; imò peccat sic secundò jurans; quia est de re mala. Hinc, si jurasti sponsalia, imò etiã si ea promisisti sine juramento Bertæ, non valet juramentum de ducenda alia; quia hæc secunda promissio, licet quantum est ex se sit bona, ex vi tamen prioris promissionis, aut juramenti, est reddita mala. Idem dic de Voto.

1625 Jurasti te ducturum Rosam, quæ promissio fuit acceptata: postea jurasti te ducturum Annam, inde Rosa voluntariè suam promissionem remisit: non teneris ducere Annam Tamb. n. 8. quia secundum juramentum fuit invalidum, & ex Reg. 18. *juris in 6. Non firmatur tractus temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

1626 Jurasti dare Paulo, quod promiseras Petro, qui acceptavit: Non potes adimplere; imò juramentum non tenet contra simplicem promissionem acceptatam.

1627 Juramentum de re nimis prodiga obligat ad partem, quæ prodiga non est, minime quoad excessum; quia quoad illum est mala saltem venialiter, adeoque sine peccato adimpleri non potest. Hinc juramentum de

dando centum aureos meretrici, est inordinatum intra lineam liberalitatis, aut juxta consuetudinem conditionis peccantis, & meretricis.

1628 Juramentum de dando precationis non obligat; quia donatio summatim prohibita jure canonico, aut divino.

1629 Juramentum à conjugibus contractum factum de non se petendo ad invicem tenet, *cap. tna nos de jurejur.*

1630 Quando materia juramenti est partim licita, partim illicita; partim possibilis, partim impossibilis: servandum est, quoad partem licitam, & possibilem; quoad

37. *juris in 6. Utile per inutile non vitiatur.*
1631 Pater jurans se verberaturum esse & dominus se puniturum servum, non mortaliter, si juret cum animo non ad turpitudinem, sed regulariter excusatur inconsideratum, *v. n. 1541.* Si verò juret cum animo adimplendi postea voluntate mutata, id non excusat non peccat, si cum causa; ut si judicet expedire, ne turbetur domus; & solennialiter, si mutatur sine causa; quia id peccatum est quid leve, & modice considerandum, *v. n. 1586.*

1632 Quoties igitur juramentum est de re mala, utique non obligat, quia non est inculcum iniquitatis; nec tunc habet locum reverentia juramenti, quia uti auctoritate Dei malum agendum, est summa irreverentia: hinc universaliter juramentum de re mala imprudenti, aut exclusiva actus honestæ virtutis non obligat.

QUÆRES

1633 Magistro, qui tibi aperuit secretum artis, pñcã medicaminis, jurasti illud non manifestaturum. An adhuc poteris illud aperire?

R Esp. cum Tamb. *num. 65.* cum distinctione: Nam vel manifestatio illius secreti

in damnationem, aut præjudicium magistri, quatenus ille ea arte vivit, & secretum illud ad sollicitudinem, aut existimationem suam perituri conducit: Et aliunde per eum, quædam medicamina in casibus occurrentibus potius latere infirmis. Vel secus. Si primum, non potes licite aperire secretum; quia esset contra ipsos tertius; justum namque est, ut quis, quatenus magister, lucrum ex sua privata scientia reportet. Si secus, cum sit de re contractuum, & in præjudicium Reipublicæ, aut tunc, cuius bono non providetur.

JURAMENTUM PER SE STANS

1638 Dicitur, quod contractui, cui adjacet, nullam aliam obligationem præter, nisi propriam Religionis.

JURAMENTUM CONFIRMANS CONTRACTUM

1639 Dicitur, quod contractui, cui adjacet, ultra obligationem Religionis, præter obligationem justitiæ.

1640 Et quidem certum est, juramentum non potest confirmare contractus jure naturæ, hoc namque aliud non esset, nisi volere validos contractus in se jure naturæ, quod facere non potest, nec ex se, nec ex vi Religionis, non potest obligationem justitiæ, sed solius Religionis inducere. Non ex hoc, quia (ut ponderat Tamb.) id esset contra bonam fidem, & applicari alteri, quod juramentum non possunt generaliter, sed tantum in casibus necessariæ reparationis, & subventionis boni communis, & Reipublicæ.

1641 Difficultas igitur solum procedit de contractibus validis, sed jure positivo rescinduntur, & de invalidis jure positivo.

1638 Prima sententia affirmat, juramentum confirmare contractus, ita ut duas obligationes inducat, Religionis, & justitiæ commutativæ, taliter quod, si contractus est validus, sed rescindibilis, non possit rescindi, nisi prius relaxato juramento: si est jure positivo invalidus, eum reviviscere faciat, reddat validum, & transferentem dominium. Adducunt exemplum; alienatio fundi totalis facta ab uxore est jure positivo invalida, si autem uxor addat juramentum, fit valida, ita ut etiam juramento relaxato, adhuc, teneatur uxor ex vi justitiæ stare alienationi, nisi post relaxationem juramenti, etiam ipsa alienatio à jure rescindatur. Onnate de contr. tr. 4. d. 17. sect. 4. Ant. à Spir. Sanct. t. 1. tr. 4. d. 1. sec. 16. & plures ad eos.

1639 Secunda sententia, quam teneo, negat, Tambur. t. 1. lib. 3. cap. 3. §. 6. cum pluribus.

Dico igitur, juramentum nullum confirmare contractum; ac proinde contractui jure positivo invalido, aut valido, sed rescindibili, solum addit obligationem Religionis, minimè justitiæ commutativæ, nec transfert dominium. Et ita juramento relaxato, non tenetur amplius uxor stare alienationi fundi totalis.

Ratio est quæ supra. Nam juramentum id non habet ex se, nec ex jure. Non ex se, ut ostensum est; eò maxime quia est accessorium, adeoque contractum relinquit, ut est in se. Non ex jure; quia jura Canonica, quæ adducuntur, expressè nil aliud dicunt, nisi, quod servari debeant, si sine dispendio æternæ salutis servari possint, ut in cap. ad aueres, 3. Et cum dilectus 6. tit. de jurejurando. Quod optime verificatur, si juramentum servetur ex vi Religionis; & onus justitiæ cum sit odiosum, non est sine expresso jure præsumendum. Adde, plura jura expressè dicet præmissa

præmissos contractus esse servandos in reverentiam juramenti,

1640 Ex his sequitur, non dari juramentum confirmans contractus.

His præmissis pro quovis contractu sive jure naturæ, sive jure positivo invalido, sic

REGULA GENERALIS CERTA.

1641 **J**uramentum observandum est, & obligat, quovis sine dispendio aeternæ salutis, & sine alterius præjudicio servari potest. c. Si vero 8. c. Cum contingat 28. sit de jur. jur. & c. Quamvis 2. de Pænis in 6.

1642 In casu igitur juramenti cadentis supra contractum invalidum, contractus est servandus saltem per momentaneam solutionem, quæ statim repeti potest. Unde, si usuras solvere jurasti, teneris solvere, ob reverentiam juramenti, ex cap. debitorum 6. quia illud potest sine peccato servari, ut modo dicam: at potes statim pecuniam solutam repetere; quia contractus usurarius est jure naturæ invalidus, & juramentum dominium non transfudit rei tuæ, quia minimè obligationem justitiæ commutativæ contractui contulit, sed Religionis, cui per momentaneam dationem satisficit. Imò juramentum de non repetendis usuris à mutuatario factum, non tenet, c. tuas, de usuris; & hæc est ratio, cur in hujusmodi contractibus invalidis juratis, qui recipit, tenetur statim restituere, quia titulum justitiæ non habet, sed injustitiæ.

1643 Qui igitur juravit usurario solvere usuras, obligatur solvere. Nec sequitur, quod juramentum esset vinculum iniquitatis; quia mutuo semel accepto, & juramento facto [quamvis acceptio, & juramentum fuerint illicita, quatenus non extabat necessitas, aut erat alius, qui mutuas sine usuris] non est de re illicita, quæ sine peccato impleri non potest; nam solvere usuras non est peccatum,

sed recipere: hinc usurarius etiam tenetur ad restitutionem tenetur, quia injuste recipit. v. n. 372.

1644 Nec, qui solvit, cooperatur dicitur injustæ acceptioni; quia ex una parte solvit ex justa, & rationabili causa, videlicet reverentiam juramenti, & ut sit fidelis; alia ille potest non recipere usuras, & juramentum remittere; insuper potest statim ante solutionem juramentum relaxare, ipse mutuatarius petere, ut relaxetur.

JURAMENTUM COACTUM

1645 **E**st, quod fit per vim, & metu, & cadit supra contractus per metum celebratos.

Non est sermo de metu levi, qui licet faciliter rejici possit, nullo pacto invalidum sed de gravi cadente in virum contractus de quo actum est in imped. 7. matr. res intrinseco, aut extrinseco iusto, sed de tu gravi injustè inculso à causa extrinseca, videlicet ab alio homine, ad effectum torquendi contractus, aut juramentum, quo ibid. & de Monialibus n. 1400. & de n. 1800.

1646 Dico 1. contractus ex parte metu gravi celebrati, si accedat juramentum sunt servandi, saltem per momentaneam solutionem, si sine peccato servari possunt: si est metum passus, potest statim data repetere, quia tales contractus sunt invalidi jure natura, ut dictum est in contr. Imò ob id potest prius juramenti relaxatione petere, inde non solvere; quæ relaxatio, si juramentum potest sine peccato servari, non debet faciliter fieri, sed difficulter, ex c. ad usus, cum dilectus 6. sit de iis, qui vi metu solvunt, ex illis verbis, quod servari debet ab eis, spe relaxationis facile obtinenda, & metus fuerit inculsus supra ipsam juramentum.

1649 Hinc, si ex metu promissisti latroni dare pecuniam pro tua liberatione, & jurasti, & statim per momentaneam solutionem, & statim potes repetere; insuper potes ob irritum, & inane relaxationem petere, & non habere, dummodo petitio fiat intra terminum præfixum non jam finitum.

1648 Qui metu gravi coactus juravit latronibus dare lycrum, hoc est pretium redemptionis, si habuit intentionem non se obligari, non obligatur stare juramento, sed licet peccavit sic jurando, ob defectum voluntatis, qui nullo metu excusari potest, cum sit contra eum malus; si habuit intentionem se obligandi, obligatur in conscientia ob reverentiam juramenti, ex c. debitorum de jurejurandi. *Deus accipit juramentum, prout ex corde procedit; foris non judicialis eum non obligat; nam stante metu præsumit eum non jurasse animo adimplendi, sed potius evadendi periculum. At in foro conscientie obligatur [ut bene advertit D. Thomas.] non ob obligationem factam latronibus, quia hæc, ut potest coacta, esset nulla, sed ob obligationem factam Deo ad implendum, quod suo nomine promissit. v. n. 1737. Potest tamen uti prædicto remedio de n. 1647.*

1649 Solum juramentum ex metu gravi extortum non obligat, si sit de matrimonio, aut sponsalibus in eundis, ob rationem specialem matrimonii, quod ex jure C. Significavit, de eo, qui dicit in matrimon. C. Requisivit, & Cap. Gemma de sponsalibus; debet esse obligandi liberum, perfecte voluntarium, & non coactum; juramentum enim sequitur naturam contractus, cui apponitur.

1650 Qui iniuste in carcere detinetur, si concesserit licentiam exeundi cum juramento redeundo, non tenetur redire, si ad sit periculum probabile mortis iniuste; quia juramentum non est vinculum iniquitatis.

Post. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

1651 Qui verò detinetur captivus apud infideles, si obtineat accessum ad patriam sub juramento de redeundo, tenetur redire, ob scandalum, quod aliàs daretur infidelibus de irreverentia contra religionem.

1652 Dico 2. Si contractus fuerit spontaneè celebratus, & juramentum pariter spontaneum fuerit, sive adjectum fuerit contractui rescindibili, sive invalido, tunc illi non satisfit per momentaneam solutionem, sed per perpetuam; quia tunc contractus est initus cum pleno consensu, & sine injuria metus, aut doli; unde debet perpetuò servari, minime titulo justitiæ, sed Religionis, nisi juramentum relaxetur; ad quod requiritur causa, ut infra de relaxatione.

JURAMENTUM ERRORE, VEL DOLO EXTORTUM

1653 **E**st illud, quod cadit supra contractum errore vel dolo celebratum.

1654 Error est duplex: antecedens, & concomitans. Antecedens est ille, qui est causa contractus, ita ut sine eo contractus non fieret. Concomitans, qui non est causa contractus, ita ut sine eo adhuc contractus fieret.

1655 Error versari potest vel circa substantiam, vel circa accidentia contractus. De substantia contractus est omne id, sine quo contractus non potest subsistere: è contra accidens. Sicut autem diversi sunt contractus, ita diverse substantiæ; hinc sæpe, quod in uno est de substantia, in alio est accidens; & quidem persona contrahens in contractu matrimonii est de substantia, in contractu emptionis accidit.

1656 Item in contractibus onerosis, ut emptionis, & venditionis, causa finalis, aut motiva est accidentalis; in contractibus verò gratuitis, ut promissionibus, & donationibus,

ii est

est substantialis, sicut etiam substantialis est quavis alia conditio apposta; quia cum donatio sit liberalis, potest contrahens apponere pro substantia conditionem, quam vult, sine injuria donatarii; unde ea non impletur, aut causa finali non existente, invalida est donatio, quia donatio est liberalis, & sine tali conditione, aut causa non fieret.

1657 Insuper sunt qualitates, quae dicuntur substantiales, quatenus spectant ad substantiam contractus, ut si emas pannum, putans esse Anglicanum, qui est melioris conditionis, & valoris, & comperias esse Neapolitanum. Si voeas peregrinationem ad Beata Virginem Drepani, putans distare per viginti milliaria, & reperias distare per sexaginta. Vel redundat in substantiam, ut in Matr. de imped. Erroris.

1658 Demum error, si naturaliter accidat, vocatur error, inadvertentia, aut ignorantia; si vero proveniat ex alterius malitia, vocatur dolus. His praemissis

1659 Dico 1. Si error, aut dolus fuerit circa substantiam, aut qualitates substantiales contractus, sive fuerit antecedens, sive concomitans, contractus est invalidus tam jure naturae, quam positivo; ut si quis vendiderit pro vino acetum; quia deficit consensus; stante enim errore circa substantiam, non potest esse consensus in illam, & inde neque obligatio.

1660 Si error, aut dolus fuerit circa accidentia, aut qualitates accidentales concomitans, contractus est validus: quia talis error non tollit consensum in substantiam; & aliunde cum sit concomitans, & cum sine eo contractus fieri, nullo pacto tollit consensum.

1661 Si autem fuerit antecedens, quatenus talis error accidentis dederit causam contractui, ita ut sine eo non fieret; esset utroque

jure validum ob sufficientem consensum in substantiam, sed irrevocabiler ex parte accipientis, & revocabiler ex parte dantis ob injuriam rescindi possit à judice in rem decepti, tenet Ant. à Spir. Sarda. d. 1. sect. 18. cum Lugo.

1662 At esse invalidum, si expressitas illa in contractu intendatur, dicitur Tamb. 10. 1. lib. 3. c. 3. §. 4. num. 24. Bonac. & Fagundez, quia tunc talis error est tota ratio consensus; unde ea deficiente consensus deficit; & inde contractus nullus, ex Reg. generali, nullum est contractum, ubi consensus non est, ex quo deficit. Idque ex definitione contractus. Unde ait Tamb. Si expressè volenti est vinum vetus, des novum, nulla est obligatio.

1663 Imò idem tenet, si error accidentis non sit antecedens, sed concomitans; quia licet sine eo adhuc contractus revera non adesset consensus, Sed hoc non verum, quia tunc consensus expressè est in substantiam contractus, implicite, & virtualiter in accidentis, in illo affectu, & proinde contractum celebrandi, etiam si error dolus talis qualitatis non esset. Verum tenet, quòd posset tunc contractus ob injuriam doli rescindi à judice.

1664 Dico 2. Juramentum adhibitum contractibus invalidis ex errore, aut dolo ad nil obligat, neque ad momentaneam obligationem, ad differentiam metus. Ratio est quia error, & dolus invalidat ex defectu consensus, qui est de essentia contractus; nec vero gravis invalidat ex injuria, & iniuria illata, revera tamen adest consensus, & voluntarium simpliciter, non sic in contractu ex errore, vel dolo inito. Unde tunc juramentum non indiget relaxatione; quia nullum est verum: v. num. 1344.

DE INTERPRETATIONE
JURAMENTI.

1669 **C**um P. Tamb. mihi facem pro claritate præbente procedam, afferendo regulas.

I. REGULA.

Si de intentione jurantis conficit, non est opus interpretatione: secus interpretandum, ut servata proprietate verborum, quanto minor potest, obligatio inducatur, quia juramentum est onus, quod homo sibi contra libertatem imponit; unde jurans præsumitur minus voluisse suæ libertati nocere.

1670 Hinc jurans regulariter ingredi, non tenetur ad magis strictam. Et jurans servare alicujus communitatis statuta, non tenetur ad futura, sed ad præterita.

1671 Item non obligatur ad incognita, aut ad ardua, de quibus non cogitavit. Et Busem. addit: *Jurans non obligatur ad ea, de quibus, si cogitasset, ea non intendisset in aliis, que promittebat includere, sed exclusisset. Nec etiam obligatur, si id accidat, quod, si fuisset juramenti tempore, pro temerario haberetur. Eadem ex pluribus juribus confirmat Piching. in Comp. Can. Pariter discurras de voto.*

1672 *Jurans facere certo tempore* (ait Busem.) *tenetur postea, nisi pars remittat, aut nisi solum ad illud tempus juramentum alligare voluerit.*

1673 *Jurasti tertio, quid facere certo tempore, illi te alligando, v. gr. ultimo die anni, post menses ante ultimam diem anni tertius ille tibi dilatat solutionem ad aliud tempus, puta ad alios sex menses supra annum, tu dilationem acceptasti; elapsa ultimâ die anni, non teneris solvere ex vi juramenti, sed illud finit, quia non extenditur ultra intentionem jurantis, nisi ovum juramen-*

tum de solvendo juxta dilationem post annum emiseris.

II. REGULA.

1674 **O**bligatio juramenti facti homini est personalis. Quia essentialiter oritur ex intentione jurantis.

1675 Hinc obligatio juramenti non transit ad hæredes jurantis, etiam si ille non solum pro se, sed pro alijs juraverit.

Obligatio verò contractus transit ad hæredes; quia est realis, & res transit cum suo onere; unde hæres non solvens contractum juratum defuncti, non peccat peccato perjurii, sed injustitia, si contractus est validus. Si autem contractus est invalidus, ad nil tenetur.

1676 Similiter, si jurans solum tenebatur vinculo juramenti, hæres ad nil tenetur; unde hæres non tenetur solvere mutuanti usuras juratas ab eo, cujus est hæres, nec pecuniam ab eo juratam latroni pro liberatione; quia illi solum vinculo juramenti ad tales solutiones tenebantur.

1677 Deinde, si suscipiens officium, juret aliqua servare, eo decedente, obligatio eadem servandi non transit ad successorem, nisi ex jure, aut statuto sit annexum officio; & tunc successor ad eadem observanda tenetur, non ratione juramenti sui prædecessoris, sed ratione statuti, aut legis obligantis singulos in tali dignitate constitutos ad ea servanda.

III. REGULA.

1678 **J**uramentum est intelligendum juxta naturam actus, supra quem cadit. Quia ex Reg. 42. juris in 6. Accessorium sequitur naturam principalis.

1679 Ex qua tria sequuntur, 1. Quòd quoties licitus est actus, licitum est juramentum; quod tunc solum erit veniale, si fiat sine necessitate ob defectum judicii: v. n. 1559.

2. Quòd quoties licitum est uti aquivoca-

tionem, & amphibologiam, & mendaciam situr, licitum sit uti juramento. Diana p. 1. ref. 20. Ant. à Spir. Sanct. 10. 1. rr. 5. n. 11.

Denum 3. Quòd juramentum eorum civitè habeat sensus, intelligentias, conditiones & restrictiones, quos secundum naturam, rationem, consuetudinem, aut acceptationem verbum habet actus, cui adjacet.

1680 Hinc, qui residentiam juravit, et non residere in casibus à jure permissis, qui juravit observare alicujus universitatis statuta, non tenetur servare ea, quæ legum consuetudine sunt abrogata, aut quæ ipsa pars non observat.

1681 Insuper ad illa tenetur solum, aut culpa gravi, vel levi, pariter obligant, quia tale juramentum nihil aliud sed solum firmiter obligationem, quæ obligat.

Hac ratione iudices, & alii qui in officio jurant, non obligantur, nisi per obligationem, quæ seculo juramenti est. Idque ex recensita regula 2.

1682 Item, qui aliquis sub juramento promittit absenti, non tenetur, quousque vel alius suo nomine acceptet; quia promissio non obligat, quousque per acceptationem firmetur.

1683 Qui absolute juravit non quare, est intelligendus de ludo immoderato, nimè de moderato, nisi exprimat se id jurare, ut se privet honestà illà recreatione ob mortificationem; quia licet ludus moderatus actus virtutis Eutrapeliæ, melius tamen est eo ob mortificationem abstinere.

1684 Qui absolute juravit nunquam comedere, non intelligitur per interpositam personam; obligatio enim juramenti est interpretanda, ut minus obliget. Ita Tancit. & Ant. à Spir. Sanct. tom. 1. rr. 5. de 1. 30. num. 144.

1685 At melius dico, attendendum esse si-
militudinem vel juravit, ne pecuniam amitte-
re vel se in rixas, aut blasphemias prorum-
pere. Si primum, obligatur abstinere à ludo,
etiam per interpositam personam. Bonac.
num. 1. d. 4. q. 1. p. 16, num. 5. Minime,
dicendum; quia in primo casu utrobique
terminis, non sic in secundo, & ex Reg. 72.
num. 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac
si per se ipsum.*

1686 Pariter, qui juravit nunquam lude-
re, habere potest alieno nomine, si finis serva-
tus est, si finis fuerit pecunias non amitte-
re, rixas, si finis non servetur; ut esset, si si-
militudinem vitæ temporis jacturam. Quod si si-
militudinem vitæ blasphemias, & rixas; tunc ab-
stinere, requiritur, quod expertus sis, te lu-
dendo alieno nomine, & pecunia, solidum in
rixas, & blasphemias prorumpere.

1687 Si jurasti puellæ eam ducturum in
uxorem, si nondum per se, nec per alium
acciderit, potes nonimplere, & propriâ
causâ juramentum infringere; quia hæc
causâ promissionis in utilitatem hominis
facta, non jam acceptata non obliget, &
revocari possit. Si sit acceptata, potes Re-
ligionem ingredi, ex jure Canonico, *cap. ex
publico, de convuls. conjugat.* Ubi sponsus etiam
ante matrimonium rato, conceditur facul-
tas per biennium ad ingressum Religionis, à
sponsâ absolute conceditur ante matrimo-
nium. Secus est dicendum, si promissio jura-
menti sit de alia re, v. gr. pecunia, &c. sit acce-
pta.

1688 Hic distinguere oportet juramen-
tum promissorium propriè dictum à jura-
mento promissorio, quod habet rationem
voti. Illud habet rationem voti, quod est fa-
ctum in gratiam solius Dei, & non alterius;
hæc est propriè dictum, quod est factum in
gratiam hominis.

1689 De primo discurrendum est sicut de
voto. Hinc si in gratiam solius Dei promisi-
sti puellæ eam ducturum in uxorem, non te-
net ex se juramentum; quia est impediti-
vum majoris boni, nempe cælibatus. Quod
si non sit impeditivum majoris boni, ut si ju-
res dare certam elemosynam pauperi in gra-
tiam solius Dei, tenet, & obligaris, etiam an-
te pauperis acceptationem; quia Deus statim
acceptat.

1690 De secundo: putà si jurasti eam du-
cturum in uxorem in sui, aut parentum gra-
tiam, jam dictum est: num. 1622. & 1687.

1691 Alumnus Seminarii, qui juravit ad
patriam, etiam Anglicanam, regredi, aut sta-
tum Clericalem suscipere, eo non obstante,
petest religionem ingredi; quia hic status uti
majoris perfectionis, semper censetur excep-
tus: v. nu. 1687.

1692 Si sub juramento promissisti alteri
date equum, aut hunc equum, non potes
compensare, dando rem alterius speciei, v.
gr. pecuniam, aut alium equum; quia hæc
est natura promissionis, ut sit adimplenda in
specie promissa; unde non sufficit æquiva-
lens.

1693 At licet in rebus diversæ speciei non
sit locus compensationis, adest locus retentio-
ni, donec debita solvantur. Nec retinens tunc
est perjurus; quia ex jure juramentum sol-
vendi involvit hanc tacitam conditionem:
*Nisi legitimam excusationem habeat; Et nisi
sit justè impeditus.*

1694 Si autem sub juramento promissisti
solvere centum aureos, centum coros triti-
ci, &c. potes uti compensatione non solven-
do, si alter tibi debeat totidem aureos, aut co-
ros tritici; quia compensatio est quædam so-
lutio, & satisfactio; quod est verum tam in
debitis post, quàm ante juramentum contra-
ctis; quia juramentum est interpretandum
fuisse

fuisse emissam à jurante, eâ intentione, quæ sibi utilior, & commodior.

1695 Quod si, quando juravit, habuit expressam intentionem non utendi compensatione, & eam declaravit, non potest compensatione uti. Si verò non declaravit, sed tacite retinuit, potest compensatione uti; quia promissio illa sub ea qualitate non utendi compensatione, cum non fuerit declarata, non fuit à creditore acceptata; adeòque non obligat.

1696 Qui juravit non revelaturum secretum, non tenetur, quoties habet jus manifestandi.

1697 Rectores, &c. qui jurant servare secretum super iis, quæ in consistorio tractantur, sub mortali tenentur, juxta gravitatem rei, quæ tractatur. Aperire aliquid, quod non cedit in damnum, aut præjudicium Reipublicæ, publici officii, aut tertii, esse veniale, ait Ant. à Spir. Sanct. 20. 1. 1. r. 5. dist. 1. sect. 21. num. 153. cum Sanch. & Palao.

1698 Officiales, qui jurant servare taxam à Principe præscriptam, ad illam tenentur; & si plus accipiant, restituere debet. Nec obstat consuetudo in contrarium, si sit, quòd officiales plus recipiant clam, & Princeps non consentiat, sed sciens puniat.

1699 Juramentum, quod medici emittunt de servando Decreto Pii V. quod est, ut infirmum moneant de Sacramentis, & tertia die non visitent, si confessus non sit: est intelligendum, prout Decretum Pii est in usu. Ant. à Spir. Sanct. cit. Qui addit, Decretum Pii fuisse consuetudine abrogatum.

1700 Scholasticus interrogatus: An locutus fuerit cum aliquo ex oppositoribus, aut illius domum fuerit ingressus, potest respondere negative, si verba, aut ingressus domus non fuerint subornationis causa, quia hæc esse debet mens Jurantis interrogantis Ant. à Spir. Sanct. cit. sect. 9.

CONDITIONES IN JURAMENTO

1701 Promissio, & inde juramentum, quod est adiacens, plures conditiones continet, quales tacite involvit, 1. Si potuerit; quia si impossibile nemo tenetur, 2. Si liceat; quia promissio non est vinculum iniquitatis, 3. Si iure, & auctoritate superioris, quia nemo tenetur se obligare in præjudicium superioris, unde hic in materia præjudiciali potest mentum irritare, 4. In promissione mutua, alter fidem servet, ex Reg. 75. j. m. 11. r. 6. f. 1. sibi quis fidem postulat ab eo servari, cuius à se præstitam servare recusat.

5. In donatione: Si alter ingratus non stat 6. In fidejussione: Si principali excusat. Unde, qui sub juramento fidejussit, non obligatur solvere, nisi prius principalis excusetur. 7. Si is, in cuius gratiam facta est promissio, acceptaverit, aut saltem tacite non renserit. In quavis promissione, aut juramento: Si non fuerint notabiliter mutata.

1702 Hinc, qui cum juramento pro nuptias puella diviti, Virgini bonæ famæ, &c. si hæc evadat pauper, non habetatem competentem, deslorata, male facta, &c. firma, non tenetur illi stare. Nec qui pro contractu societatis, si socius notabiliter xosus, & molestus evadat, &c.

1703 Imò non teneris implere juramentum de ducenda in uxorem muliere, cum quæ es fornicatus, si illa evadat fornicata, vel accedat aliud impedimentum contrarium legibus sponsationis; ut si evadat leprosa, paralytica, vel notabiliter deformis. Si verò eam duxeris, non potes dimittere, c. Quamquam modum de p. rejar.

IV. REGULA

1704 Juramentum non censetur factum in
iudicium tertii. C. venientes cum
contingat de juram. & C. quamvis pactum de
pactis in 6. quia esset illicitum.

1705 Hinc, qui juravit solvere centum
pro creditore posteriori, debet ea solvere
pro creditore anteriori, si alia non habeat.

1706 Item licitum est revelare secretum
naturale juramento firmatum, si sit graviter
damnum sibi nocivum Diana p. 6. tr. 6. ref. 60.
Tanch. tom. 1. nu. 21. Quia nemo intendit se
obligare alteri ad secretum naturale in con-
tractu gravi mali proximi, & maxime pro-
prium. Nemo enim magis proximus est (ait Diana)
sibi ipse quam sibi. Tum quia secretum illud
est relictum quoddam depositum apud me oc-
cultum, quod non teneo cum tanto incom-
modo revelare occultum.

1707 Suadetur à pari. Non minus namq;
habet quis jus ad famam, quam ad secretum;
& licet licitum est detegere crimen occul-
tum alterius, v.g. quod famulus sit fur, &c. ad
gratum grave malum proximi, & ma-
xime proprium, est D. D. cum Com. Ita est di-
cendum in casu secreti naturalis; quoniam si-
cut nemo habet jus ad famam cum damno
proximi, & innocentis, sic nemo habet jus ad
secretum naturale cum damno proximi, & in-
nocentis.

1708 Hoc autem est intelligendum cum
est in limitatione, 1. Si secretum non concer-
nit bonum publicum, puta fidei, Regni, Pa-
træ, exercitus, sed particulare; quia bonum
publicum est præferendum privato, 2. Si non
est via ad malum vitandum, 3. Quod re-
velatur illi, cui prodesse, & non obesse po-
test.

1709 Non tenet juramentum præjudicans

juri Superioris, c. Venientes, de jurejur. Nec
contrarium juri, c. ad nostram ibid. Contra
utilitatem Ecclesiæ, Greg. XIII. Const. 93. in-
ter Apostolicas. De non testificando contra
aliquem, c. constituit, de Testibus.

1710 Tenet juramentum factum in dam-
num proprium, si potest sine peccato servari,
Conc. Lateranense 3. tit. de juram. c. 3. Sed
potest relaxari, ibid. c. 1.

DUBIUM IN JURAMENTIS

1711 Resolvatur, ut in Votis infra à num.
1902.

CESSATIO JURAMENTI

1712 Contingit, ut in Votis infra à num.
1906.

1713 Juramenta in utilitatem hominum
præstita, irritare possunt omnes, qui habent
potestatem dominativam, Directè, si sit eis
subiecta voluntas jurantis. Indirectè, si sit eis
subiecta materia juramenti.

1714 Hinc Papa potest irritare juramenta
de renunciando beneficio, de non alienandis
rebus Ecclesiæ, &c. quia sunt de materia sub-
jecta dispositioni Papæ.

1715 Superior Regularis juramenta sub-
ditorum; quia ratione Voti obedientiæ, eorum
voluntas est plene superiori subiecta.

1716 Vir respectu uxoris. Uxor respectu
viri, & dominus respectu servi, si juramenta
illis præjudicent, aut sint de materia illis sub-
jecta, uti dicimus de Votis.

1717 Juramenta verò promissoria homi-
nis, cujus voluntas non est alteri subiecta, de
materia, quæ pariter non est alteri subiecta,
vel præjudicans, facta homini, & ab eo
acceptata, non possunt commutari, etiam in
melius, nec dispensari, nec irritari, nisi ipsa
pars consentiat, aut remittat; ut in num. 1687.
Quæ remissio proprie non est relaxatio; quia
non

non est actus jurisdictionis spiritualis, nec irritatio; quia non est actus potestatis dominativa, sed reducitur ad irritationem, quatenus est actus domini in materiam promissam, utpote acceptatam.

1718 Potestas relaxandi juramenta competit soli superiori, & judici Ecclesiastico; quia est actus jurisdictionis spiritualis, quoniam juramentum est actus religionis. Unde licet Princeps temporalis circa res, in quas est dominus, possit remittere, seu irritare juramenta, non minus quam quilibet privatus circa alias res, ut in casu injuria, metus, vis, &c. de quibus supra: relaxare spectat ad potestatem Ecclesiasticam, An: à Spir. S. Palauis *dis. 3. jur. sup. p. ult. n. 4.*

1719 Ex Conc. Elibertino: *Pueri ante annos quatuordecim non coguntur jurare. Puella quoque, si in querili aetate in domo, illo nesciente, se juramento constrinxerit, si Pater statim, ut audiverit, contraxerit, vota ejus, & juramenta irrita erunt.*

1720 Cause relaxandi juramentum sunt, fuisse extortum cum injustitia, in jura, vi, metu, vel fuisse emissum cum temeritate, ita, perturbatione, aut levitate; vel quia fuit emissum in favorem excommunicati.

JURAMENTA IN DEI GLORIAM PRÆSTITA

1721 Possunt commutare, dispensare, & irritare, qui possunt respective vota.

1722 Juramentum in Dei gloriam emissum potest quis in melius propria auctoritate commutare.

1723 Confessarii Regulares habent potestatem commutandi juramenta, & vota secularium, & exteriorum, ac in iis dispensandi, exceptis quinque reservatis; quæ tamen in nullo definiunt, quia aliis non sunt reserva-

ta; de quibus infra de votis. Et exceptio mentis promissoria à tertio accepta, Priv. Pauli III. per Bullam 7. *Constitutiones, 2. Junii 1545. quod vota, exteriora juramenta à Greg. XIII. R. odr. rom. 3. p. 6. n. p. 3. tr. 2. ref. 9. Tamb. rom. 1. lib. 3. c. 1. n. 8. Ant à Spir. Sanct. in direct. reg. ult. 3. n. 80. v. n. 1962.*

1724 Insuper rescindere possunt talia & juramenta relaxare, ab uxore, aut filialibus, ex metu gravi reverentia, aut timore importunis emissis ad favorem matris parentis, ut fidejussio pro marito, aut promissio de solvendis eorum debitis, promissio hereditatis juramento firmata. *p. 3. tr. 5. ref. 20.*

1725 Ubi ait, quod duplex sit reverentia simpliciter, & in gradu positivo, & nimia, & in gradu superlativo. Prima est quando persona patris talis conditionis ei debeatur reverentia simpliciter, et digna, aut vilis, ita ut filius audeat dicere tunc ad constituendum metum reverentiam gravem non sufficit sola presentia, requiritur, quod præcedant verba patris. Secunda est, quando persona patris talis conditionis, ut ei debeatur reverentia nimia; & tunc sola presentia ejus sufficit ad constituendum metum gravem.

1726 At nec Episcopi, nec Regularium dispensare possunt in juramentis, quæ ad actibus ex se perpetuis; hujusmodi est juramentum professionis fidei, juramentum, quo quis confirmet professionem religionis, vel emissam, matrimonium jam initum, & Sacerdotis jam susceptum. *Tamb. cit.*

1727 Si jurasti in Dei gloriam, & elegeris inuitu certam dare elemosinam detentato pauperi, potest pauper obligatum remittere; quia in hoc juramento tacita est conditio: *Dummodo, si pauper, in cuius honorem*

quodam promissio facta est, rem promissam accipere non recuset. Si vero nullum determinatum pauperem, nullus erit, qui obligationem contrahat. Anz. à Spir. Sanct. de juram. tr. 5. c. 1. §. 1. l. 28. n. 192.

RESTRICTIO MENTALIS

1731 Sed duplex, purè mentalis, & est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur per actum internum, & si quis requiritus, an illac transferit perit, respondeat: *Isi hac non transiit*: per actum aditum internum mentis intell. gens. per manum. Non purè mentalis est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur non per solum actum internum, sed per actum aditum exterius, quod sit limitativum verborum. Et significativum cum illis: ut cum D. P. Francicus à ministris justitiæ regis, an illac transisset delinquens, positus in turri in manibus, respondit, *isi ac non transiit*, plenam responsum ex verbis, & alio externa componens.

1732 Amphibologia, & æquivocatio est, quæ importat sensuum diversitatem: quod si verbi determinatè unam habent significationem, & illa addatur per purum actum internum mentis, dicitur æquivocatio per puram restrictionem mentalem, ut liquet in primo exemplo. Si verò verba, & signa externa ex se habere possint plures sensus, & significationes, æquivocatio externa, non purè mentalis: hæc præmissis.

1730 Dico 1. Restrictio purè mentalis, & amphibologia, seu æquivocatio facta per restrictionem purè mentalem, est illicita, quia includit mendacium, quod est ab intrinseco illicitum: nunc enim habetur mendacium, quando locutio externa est difformis menti: talis locutio cum restrictione purè mentali, licet sit tu, qui pisces comedisti, interrogatus. *Ex am. Ecclesiast. Tom. 1.*

tus, an comederis, respondeas, non comedi, mente sola addendo, *carne*, mendax es, & si addas juramentum, es perjurus; quia locutio tua absoluta est generalis, ac proinde est difformis conceptui mentis, qui est propositio cum addito particularis; hinc amphibologiam, & æquivocationem cum restrictione purè mentali damnavit Innoc. XI. in tribus propos. 26. 27. & 28. quas vide in n. 1757.

1731 Dico 2. Restrictio non purè mentalis, sed externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca, est licita in omnibus casibus, in quibus quis habet jus ad occultandum secretum, non est autem licita in aliis casibus. Prima pars probatur; quia talis locutio externa, licet haud faciliter ab audiente percipiatur, quantum est ex se, habet significationem conformem conceptui interno mentis loquentis, nec est sic facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod celandum habet jus, adeoque non includit mendacium: Mendacium namque definitur, quod sit *enunciatio falsa cum conscientia oppositi, & cum voluntate fallendi*, ac proinde est licita, & addi potest juramentum sine perjurio, imò etiam licite, si addit rationabilis causa jurandi.

1732 Hujusmodi autem restrictio externa significationis generalis verborum potest dupliciter fieri, primò per verba ex se æquivoca, secundò per circumstantias, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis; locutio namque non fit solis verbis, sed etiam completur ex circumstantiis, persona, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis: hinc si quis pro aliqua gratia rogatus respondeat: *faciam*, sed simul manum erga tergum vertat, idem dicit, ac *non faciam*.

In qua re est maxime attendendum, quòd sicut diversæ sunt humanæ materiæ, ita quælibet

Kk

bet

bet proprium habet modum loquendi, & propria vocabula; proprium inquam habet Poësis, proprium Rethorica, sic Tropus, Ironia Hyperboles, &c. sic & proprium habet secretum de jure occultandum: qua consideratione multae locutiones tam humanæ, quam sacrae Scripturae à mendacio liberantur, ut est illa, qua amicus amicum alloquitur, dicens, *omnia mea tua sunt, &c.*

1733 Hinc confessarius interrogatus de muliere (cujus adulterium in confessione cognovit) an mulier adulterium commisit, non debet tacere, quia qui tacet, consentire videtur, sed licite respondet: *nescio, non commisit, &c.* mente retinendo, *ad dicendum*, quia hoc additum internum restrictivum, satis exprimitur per circumstantiam externam sigilli, & sacramentalis confessionis, quæ cum verbis locutionem complet conceptui mentis conformem.

1734 Sic alius à marito interrogatus de occulto adulterio uxoris nobilis, respondet *nescio*, retinendo in mente, *ad dicendum*; quod additum exprimitur per circumstantiam externam negotii, & sigilli naturalis; imò, si id habuerit ex auditu, potest accipere verbum *nescio* secundum propriam, & rigorosam significationem, prout negat scientiam, quæ cognitionem evidentem importat, quam non habet ille qui notitiam ex auditu hominis fallibilis accepit.

1735 Sic *Rens*, semiplena probatione, aut infamia non precedente, à Judice interrogatus, an delictum fecerit, licite respondet, *non feci*: mente addendo, *ad dicendum tibi tanquàm Judæi*. Idem, si interrogetur à judice incompetente: in quibus, & similibus casibus, responsio est facta conformiter ad mentem interrogantis, quia judex interrogat ut persona publica, & consequenter de delictis ipsi tamquam judici de jure manifestandis: unde si

juramentum exigatur, non erit perjurum
1736 Sic minister S. Officii, qui iuramento servandi secretum, super aliquo casu requisitus, potest celare, modo, confessarius, dicendo, *Nescio*: nam intelligitur quod nescit, ut homo privatus est; quod intelligitur non est restrictione mentali, sed ipso intrinseco officio consultoris, &c. potest uti circumlocutione: *gauderem scire, id scire, ut tibi satisfacerem*, quo patet affirmat, nec negat id scire, Cardenas de p. c. 6. n. 60.

1737 Eodem modo discurret iuramento exacto per vim, metum, inquit v.g. à latronibus, ut tu liber factus des à marito, ut uxor fateatur adulterium commisit, si tale juramentum sit additum restrictioni non purè mentali, sed externæ, vel signa externa determinata, vel per verba æquivoca sufficientia ad internam restrictionem significandam: v. num. 1648. 1671.

1738 Secunda pars assertionis probatur aliis namque casibus, in quibus quis habet jus occultandi, non est licita in locutionibus restrictio externata, præfata modo detecta, non quia includat mendacium, sed quia humana societas, & humanum commercium exposcit, ut utamur vocabulis formidiosis, communem significationem; nam confessionibus, & signis difficilibus capere, humanum commercium perturbatur.

1739 Quæ ratio cessat in prioribus casibus, quia in illis commercium humanum non perturbatur, quàm perturbationem, nam humanum commercium non debet esse contra humanum: nec officit, quod regulariter et in libris locutionibus decipiatur audiens, quia per accidens sequitur; nam intellectus precipicax posset veram significationem locutionis percipere, & simul imprudenter iuramentum interrogationis advertere, si signa, verba, &c.

externalitas externas, & gravitatem rei, atque
secretus de secreto occultando confi-
dent; signa namque supponuntur per
restrictionem, & restrictiva conformiter ad
restrictionem, atque perceptibilia: &
scilicet opus intendit celare secretum, ad quod
habere minus intendit audientem decipere; nec
deceptionem, quam prævidet, vitare te-
netur cum suo, aut aliorum gravi incom-
modo, quia tunc est deceptio accepta, non data,
ut de scandalo passivo, num. 326.

DE JURAMENTO JUDICIALI

1741 **C**laxitatis gratia, hoc quaesito me ex-
pediam.

QUÆRES.

A Non perjurio, & à mortali excusetur reus,
qui iudici interroganti veritatem tacet,
aut ambiguitatis, & æquivocatione, utitur?
Primo. Ob stoliditatem ex iudicis præ-
sentia mutata?
Secundo. Si non præcessit infamia, se-
cundum probationem, nec gravia indicia extent?
Tercio. Si præcessit semiplena probatio,
quod tamen sit capitalis, aut ex gravioribus,
sicut mortis, iactura honoris, aut suorum bo-
norum?

Hic est sermo de reo, quia de teste satis
agitur in tract. de denunciationib. tom. 2. ma-
ritim. a. num. 73.

AD PRIMUM

1741 **R**esp. cum distinctione. Vel enim
stoliditas est talis, ut plenam ad-
monitionem malitiæ gravis perjurii impediatur,
vel non. Primum potest contingere, quate-
nus ex iudicis presentia, & inexpectata ejus
interrogatione excitatur in reo vehementis-
sima passio sensitiva, quæ ita ejus rationem
pervertit, ut non advertat ad malitiæ gra-

vem perjurii, taliter quod quasi nesciat, quid
dicat, aut faciat, & si advertit, non plenè, &
distinctè, sed in confuso. Et tunc certum est,
reum à perjurio mortali excusari; quia ex
communi, & certa Theologorum doctrina,
ad peccatum mortale requiritur voluntarium
perfectum, videlicet, quod actus sit patratum
cum plena advertentia malitiæ gravis, & cum
pleno voluntatis consensu, ita ut ex alterius
defectu excusetur quis à culpa mortali: ut in-
frà de peccatis.

1742 Vel non impedit, quatenus iudicis
presentia, & interrogatio reum terreat, ob
timorem pœnæ, quam prævidet; at non ita
ejus rationem perturbat, ut non advertat;
sed plenè advertit ad crimen, quod commi-
sit, & ad gravitatem perjurii. Et quidem
mortaliter peccat, & est tam in foro interno,
quàm in externo perjurus, si veritatem neget,
aut utatur æquivocatione cum restrictione
purè mentali; quia est mendax, & juramen-
tum mendacio addit. Imò etiam mortaliter
peccat, si utatur æquivocatione, & restrictio-
ne non purè mentali, sed externata, quia reus
legitimè interrogatus, tenetur sub mortali de-
plano respondere secundum mentem Judi-
cis interrogantis. Melphi in pract. crim. ver.
Reus. Scaccia cap. 18. n. 49. cum communi:
vide num. 1738.

Quia sic exposcit humana societas, & bo-
num publicum Reipublicæ, quæ perturbare-
tur, & periret: nullus namque esset de suo ho-
nore, re, & vita securus, si absolute liceret
reis, non respondere secundum mentem Judi-
cis legitimè interrogantis; sed æquivoca-
tionibus, & restrictionibus externatis juxta
propriam mentem.

Unde quamvis ob externationem con-
scientiæ propriæ, liberaretur à mendacio, &
inde à perjurio, quatenus enunciatio cum
externatione illa non esset opposita, sed con-

Kk 2 formis

formis conceptui propriae mentis : liberari non possit à culpa mortali, in quantum non esset conformis menti interrogantis. Imò in foro externo haberetur perjurus.

Tum quia tenemur obedire superiori iusta praecipienti. D. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. § 2.

1743 At in praxi, quod stoliditas ex praesentia Iudicis mentem rei ita perturbet, ut plenam advertentiam tollat, raro, aut nunquam contingit, & non nisi in persona maxime pusillanimiti. Regulariter autem advertentia non tollitur, sed potius acuitur, ut constat ex astutiis, quas rei speculantur, & quibus utuntur in respondendo, ut delicta occultent, aut minuant,

AD SECUNDUM

1744 **R**Esp. excusari à perjurio, & à mortali. Tamb. tom. 1. lib. 3. cap. 4. §. 3. num. 2. Delbene tom. 1. pag. 563. num. 18. Castropal. Diana, & Com. apud ipsum; quia tunc Iudex non legitime interrogat, unde reus habet jus occultandi, & inde potest licite tacere, aut æquivocatione, ac restrictione uti, satis externata per circumstantiam Iudicii, Iudex namque interrogat ut persona publica, adeoque de delictis iudici de jure manifestandis; unde reus si neget crimen, quod patravit, dicendo: *Non feci*, intelligendo; *Ut manifestandum tibi tanquam Iudici*; verum dicit, & Iudex, hanc restrictionem externatam per circumstantiam Iudicii potest satis advertere, si non sit legitimus, aut non legitime interroget, quatenus nulla praecessit semiplena probatio: v. à. n. 1734. ad 1735. quia bonum publicum exposcit, ut reus, aut testis pareat legitimo iudici, & legitime interroganti.

1745 Idem docet Simanca tit. 42. nu. 13. de haeretico occulto; quia Matth. 11. *Inguum Domini suave est, & onus leve: esset autem res*

gravissima obligare aliquem, ut se peccatis indicis interrogatus. Unde D. Chrysostomus super epist. Pauli ad Hebr. *Non tibi dico prodas in publicum, neque ut te apud alios enjures, sed obedire te volo Propheta dicens: vela Domino viam tuam.*

1746 Ut igitur reus teneatur de plene sine æquivocatione respondere, totum quod Iudex sit legitimus, nimirum, quod habeat jurisdictionem ordinariam, vel delegatam in reum. Et quod legitime interrogat quod jure sit, quando praecedit semiplena probatio delicti, vel infamia, aut praecedentia probata, quae semiplena probatio aequivalent, quod debet reo notificari, ut possit reputare suum crimen occultum, & inde celare; sicut enim nemo obediret ante legis promulgationem, ita nec iudici, antequam notificet se jurisdictionem habere. Tamb. tom. 1. p. 92. n. 4.

AD TERTIUM

1747 **P**rima sententia negat, excusari perjurio, & à mortali, si semiplena probatio praecesserit. D. Thomas 2. 2. q. 69. Sanch. lib. 6. consul. cap. 3. dub. 39. Petrus Letus, & alii 25. Doctores antiquiores referunt, sed non sequitur Cardenas de iur. cap. 8. num. 78.

Ratio est, quia inter partes iustitiae parva est obedientia, qua tenemur Superiorem legitime, & iusta praecipienti obedire; sed procedente semiplena probatione, iudex legitime, & iustum praecipit reo, dum praecipit sub juramento, ut fateatur veritatem; igitur tenetur reus sub juramento obedire, fatentem veritatem.

Secundò, quia jus praecipendi, & juramentum diendi sunt correlativa; igitur implicat, quod Iudex legitimus habeat jus praecipendi reo, reus non obediendi, sed occultandi.

Tertio, quia aliis publicum Reipublicæ
hæret, quoniam sub hac spe impuni-
tatis præferuntur delicta.

1748. Secunda sententia affirmat, excusari.
Rubi. tom. 2. tit. 4. Portellius tit. correctio
at. ver. Reus n. 43. Villalobos tom. 2. tr. 16.

1749. Malderus tract. 6. cap. 2. de iustitia.
1750. Malderus tract. 6. cap. 2. de iustitia.

1751. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1752. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1753. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1754. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1755. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1756. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1757. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1758. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1759. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1760. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1761. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1762. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1763. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1764. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1765. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1766. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1767. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1768. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1769. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1770. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1771. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1772. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

tio præcedat, est cum periculo vite, aut al-
terius notabilis mali; igitur non tenetur reus
sub mortali, & perjurio tunc crimen fateri,
licet de eo semiplena probatio præcedat; sed
potest illud celare modis, quibus supra. Ma-
jor constat; cum Com. in materia de legi-
bus; nam præcepta humana non possunt se
extendere ad id, quod est moraliter impos-
sibile; id autem, quod est multum difficile
reputatur moraliter impossibile; talis est con-
fessio criminis in concursu alicujus ex præmis-
sis malis, licet semiplena probatio præcesse-
rit; multum quidem difficile est, imò onus
supra vires naturæ obligare aliquem, ut con-
currat ad sibi mortem, aut malum grave infli-
gendum.

1751. Hic faciunt auctoritates, quas ad-
ducit Simanca in solutione secundi quæstio-
nis. 1745.

1752. Ad primam rationem in oppositum
respondent: Inter leges humanas certum est
plures esse, quæ obligant ad culpam, & plu-
res, quæ ad solam pœnam; hujusmodi est
præceptum Judicis, quod solum obligat ad
pœnam.

1753. Ad secundam: Jus præcipiendi sub
culpa, & jus obediendi sub culpa, sunt corre-
lativa, minime jus præcipiendi sub pœna, &
jus obediendi sub culpa; adeoque implicat,
quod Judex habeat jus præcipiendi reo sub
culpa, & reus non habeat jus obediendi sub
culpa; at non implicat, quod Judex habeat jus
præcipiendi sub pœna, & reus non habeat jus
obediendi sub culpa.

1754. Ad tertiam, negant sequelam; quia
suppetit Judici alia via ad veritatem inveni-
endam; nempe inquirendo alios testes, commi-
nando, aut dando reo torturam, absque eo,
quod illum ad confessionem proprii criminis
obliget sub culpa.

1755. Ad id, quod contra hanc solutionem
K k 3 in-

insurgit Gonet, quod non liceret judici reum ad confessionem criminis capitalis semiplenè probati per torturam cogere; quia iniquum est ad id aliquem cogere, quod præstare non tenetur.

Respondet Cardenas *cit. n. 85.* cum distinctione: *Iniquum est quemquam ad id cogere, quod præstare non tenetur, neq; sub culpa, neq; sub pœna, omitto: quod præstare non tenetur solum sub culpa, nego.* Et addit experientiam plurium legum civilium, quæ obligant solum sub pœna, & tamen ad illas potest adstringere Judex.

1756 Et Thomas Delbene, qui in tom. x. de *Inquis.* p. 563. n. 17. hanc sententiam non improbabilem putat: in tom. 2. p. 463. n. 35. absolute eam docet, hac motus ratione: *Quia tunc jus, & præceptum Superioris non est accommodatum, seu conforme fragilitati humane, cum vix ex mille unus illud esse observaturus.*

1757 Deniq; addit Cardenas, per tres propositiones ab Innoc. XI. damn. damnari restrictionem mentalem, de qua n. 1730.

1758 Ita discurrunt relati Theologi, mihi sufficiat retulisse; nam Port. *cit.* concludit his verbis: *Et eos, qui hanc opinionem tenuerint cum Rodriguez non damnabo ob tot viros, & Sobrialem rationem.*

1759 Illud coctum est, non teneri reum, si crimen negavit, post latam sententiam, sive absolutoriam, sive condemnatoriam, illud fateri; sed solum coram Deo poenitere, quia confessio ordinatur ad conficiendum iudicium, adeoq; iudicio finito, finitur obligatio rei, nisi inde immineat damnum tertio, juxta dicta suo loco. Ita Com. Imò Bulem, *lib. 4. c. 3. dub. 3. n. 2.* & Tambur. *cit.* cum aliis docent, neq; teneri ante sententiam, donec iterum interrogetur, Et hoc maxime, si retractatio esset inutilis,

1760 Excipitur casus hæresis tatis obedi- dali; nam hæreticus convictus debet fati & si negavit, tenetur adhuc veritatem confessare, quia aliàs pœnam subiret, ut hæreticus negativus, & ita cum aliorum scandalo, *cit.*

1761 Portellius *cit. tit. Correc.* *verb. Reu. n. 3.* contra Sanch, ait, quod hæreticus negativus jam damnatus, & qui dicitur supplicium, non teneatur sub mortali poenitentia publicè fateri; quia nimis durum est confessario id ei suadere, cum periculo periret obedire, & cum conscientia erone, dicens se teneri, mori. Nec adesse scilicet, quia omnes sciunt, reos solvere delicta morte, & posse in ultimo articulo mortis mentaliter confiteri.

1762 Idem docet n. 6. 'si metu tormentorum sibi falsum crimen imposuit, ob quod patibulum ducitur, nisi ad sit spes, quod in poenitentia liberetur; quæ spes non adest in poenitentia post latam sententiam non juratur retractatio in causa propria.

1763 Verum tamen est, quod qui tenetur ad supplicium, non debet absolvi, nisi non sit complices in causa hæresis formalis, & in mariarum, proditoris patriæ, & proditoris damni tertii, si complices non fuerint, tunc, nec detur certa spes, quod per aliam poenitentiam emendentur. Mendo in *epit. verb. Reu. n. 17.*

1764 Hiac fit, quod licet in aliis casibus non possit reus legitime interrogari de complicitate, si sint omnino occulti, & nihil certum sit tale, ut ex se solet habere, vel nisi semiplena probatio de societate, & complicitate per indicia, aut testes proditoris, & tunc datur. Tenetur interrogatus socios manifestare, si crimen sit exceptum; contra communitatem, ut hæresis, proditio patriæ; aut retractatio tertium, sciens malum non posse

is ratione
debet fieri
veritatem
retur hinc
candala. In
De juramento, agunt Scotus in 3. dist. 39. q.
lit. 4. dist. 28. q. un. litt. C. quod l. 9. 20.
Malerius in Theol. mor. disp. 1. 1. q. 3. n. 48.
Joan. de la Cruz. pag. 20.
Leander tom. 7. tract. 1. 1.
Tancr. tom. 3.
Ant. à Spir. S. tom. 1.
Carden. dis. 19.
Gobat. tom. 3. par. 2.
Discretione, agunt Mastrius dis. 11. q. 3.
Tamb. 10. lib. 3.
Leander tom. 7. tract. 1. dist. 45. Busen.
Cardenas dis. 19. Cle-
Gobat. Ant. à Spir. S. Alloza, &

Deus, & Sancti non adjurentur imperativè
sed deprecativè; nec dæmon deprecativè, sed
imperativè, quod esset mortale; nam imperiū
supra Deum, & Sanctos esset injuria, & con-
temptus; deprecatio erga dæmonem, esset a-
micitia, & submissio.

1770 Justitia consistit in hoc, quod res,
quæ petitur, sit honesta; nam si mala, adjura-
tio esset peccatum mortale, aut veniale, juxta
gravitatem, aut levitatem malitiæ rei.

1771 Possumus adjurare 1. Deum per se
ipsum, per Christum, per Mariam Virginem,
per Sanctos nisi sibi charos, & per sacra Myste-
ria, & Passionem.

1772 Non potest autem adjuratio fieri per
creaturas inferiores, nisi sint specialiter Deo
chara; sic Exodi cap. 32, adjuratur Deus: *Re-
cordare Abraham, Isaac, Jacob servorum tuo-
rum.* 2. Possumus adjurare B. Virginem, San-
ctos, & Angelos, per Deum, & Jesum Chri-
stum. 3. Dæmonem, & creaturas, per Deum,
& Jesum Christum, B. Virginem, Sanctos, &
sacra Mysteria,

1773 Creaturæ rationales adjurare possunt
directè; irrationalis verò, ut animalia noci-
va, tempestates, fulgura, &c. non nisi in dire-
ctè; quia cum non sint rationis capaces, non
possunt per adjurationem directè induci, &
moveri ad præstandum, quod petimus; sed in
quantum à Deo moventur contra nos in pec-
nam, vel à dæmone in vindictam, ut noceant,
nos eas adjuramus, deprecans in ordine ad
Deum, vel imperando in ordine ad dæmo-
nem, ut sic Deus misereatur, & dæmon à no-
cendo desistat; & hoc pacto dicuntur creaturæ
indirectè adjurari.

1774 Creaturas irracionales rectè ait Jo-
seph. August. *Posse etiam improprie adjurari
per immediatam efficientiam supernaturali su-
per ipsas, explicatam per imperium metaphoricè
dictum, sicut Christus Dominus imperavit ven-*

AD JURATIO

1766 Juramento affinis, est inductio per
sonam ad aliquid faciendum, vel non
faciendum, invocatione alicujus Sancti, aut rei
sacre. *Adjuro te Deum vivum per Je-
sum Christum filium suum, ut des mihi salu-
tem anime, & corporis.* Unde est actus Reli-
gionis.
1767 Potest fieri dupliciter, per deprecacionem,
& per imperium.
1768 Ut sit licita, tres requiruntur condi-
tiones. *Virtus, iudicium, & justitia.*
1769 Veritas consistit in hoc. 1. Ut adju-
ratur per verum Deum, & per res verè sa-
crae, si fieret per falsos Deos, &c. esset
peccatum. 2. Ut res non petatur fictè, sine animo
obediendi, & tunc esset venialis.
1770 Iudicium consistit in hoc. 1. Quod
adjuatur prudenter, minimè leviter, &
necessario, & tunc esset venialis. 2. Quod

11. *S. m. vi. hoc autem spectat ad virtutem m. vaculorum.*

1775 Licitum est Exorciste tractare cum dæmone, & ea omnia petere, quæ ad suum munus, finem, & expulsionem conducunt; puta de causa ingressus, numero spirituum, &c. & petere ab eo signum, quo existit ostendat: *v. a. n. 385.*

1776 Quemlibet verò alium tractatum vanitatem, & curiositatem, putà si petat scire occulta, &c. esse mortale, tenet Castropal. non plus, quàm veniale, Sanch. & Caiet. apud Tamb. *lib. 3. c. 8. §. 2. n. 5.* At melius, dico cum Tamb. *cit.* esse mortale, si id fiat sæpe, & per longos sermones; quia tunc ostenditur amicitia, & benevolentia; quando Apost. 1. ad Cor. 10. ait: *Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: Non potestis mensam Domini participes esse, & mensam dæmoniorum:* Veniale verò, si fiat raro, & per breve tempus; quod sequitur ex verbis Pauli, ex quibus graviter familiaritas, & amicitia prohibetur.

1777 Licitum est cogere dæmonem, ut maleficium tollat, aut signum, quo durante durat pactum de vexando creaturam; quia id non est uti ope dæmonis in obsequium nostrum, sed nos defendere, & cogere, ut destruat opera sua.

1778 Eadem ratione licet imperare dæmoni superiori ad coercendum paciter dæmonem inferiorem; licet namq; in nostram utilitatem expellere clavum clavo. Delbane *de Inquisit. par. 2. dub. 228. sect. 28. n. 18.*

1779 Non potest licite Exorcista dæmoni exposcenti concedere, aut permittere, ut immittatur in alium hominem; quia non est dominus vitæ proximi: bene verò, ut immittatur in equum, si ejus dominus sit dives, & plures habeat, ut pro reparatione salutis

oblessi amillo equi alterius non consideratur de notabile damnum. Secus si esset cura, & notabili alterius damno. Tancr. *cit. 1. de lig. dis. de adjur. n. 67.* quia nemo tenetur gravi suo damno alterius saluti cedere, & currere. Tamb. verò cit. cum Castropal. id licere etiam cum gravi damno boni moralis alterius; quia putat, talem oblessum esse constitutum in extrema necessitate, omnia sunt communia.

1780 Licet oblessum in dæmonis ceptum expuere, & leviter percutere, si dæmonem te in juriis afficientem ita ceptum graviter in oblessio percutis, peccas mortaliter, & si oblessus est Clericus, excommunicationem incurtis, nisi inadvertentia, aut ignorantia excuset; quia cum dæmone Clericus dente diabolo percutis, eique injuriam facit non minus quàm excommunicatus esse ait Tamb.] si canem in sinu domini te latrantem, advertenter cum dominum confodias,

1781 Qui exorcizat, esse debet Sacerdos, aut saltem exorcistatus ordine in signum Ordinarii licentia.

1782 Si laicus id faciat publicè, scilicet, cum populi admiratione, & Spectatorum contradicente, peccat mortaliter. Si si privatim, aut si publicè, ratio sine ratione, & contradictione, & ex fide, & fiducia in Deum; maxime si haberet hanc gratiam gratis datam eos expellendi. Tamb. *lib. 3. c. 8. §. 2. n. 4.* dummodò non sit idiota, & ignorans, quia exponeretur periculo, ut decipatur à dæmone, aut aliqua superstitione decipatur.

1783 Nec diceretur usurpator jurisdiccioni Clericalis, si eum nec talis dicitur laicus, qui Missæ inservit, lumina accendit, & ceolos cum vino, & aqua Sacerdoti porrigit, quod est Officium Accoliti; nec quare

Ab Ecclesia expellit, quod est proprium
Quam non aliâ ratione, nisi quia munera
Munera Ordinum laici non exercent ex Of-
ficio. Clerici verò ad illos promoti exercent
ex Officio. Hinc Christus Marci 16. generaliter
de vobis, & bonis Christianis loquens, ait:
Ergo ab omni eo, qui crediderint, hæc sequen-
ter, in nomine meo demonia ejicient. Et Mar-
cus 16. Unusquisque autem datur manifestatio
spiritus ad utilitatem; alii, &c. alii gratia sa-
cramentum in suo spiritu.

174 Rite autem prohibetur à Superio-
ribus, etiam Sacerdotibus Officium Exorci-
sationis, licentia exercere, ne quis igna-
ntia, superstitio, aut prave vitæ audeat cum
periculo superstitionis, deceptionis, & con-
temptus, peragere munus, ad quod scientia,
pietas, mortificatio, & maximè vitæ rectitu-
do requiritur.

De justificatione, agunt Taner. Tamb. cit.
& Cælius cap. 45.

CAPUT III.

DE VOTO.

DEFINITIO.

175 Votum est, promissio deliberata, &
voluntaria facta Deo de meliori
parte. Promissum, est sola voluntas faciendi
quod promissio huic voluntati addit volunta-
tem obligandi alteri, & in casu votive obli-
gationis Deo.

176 Hinc promissio, si cadat supra ma-
jorem præceptam, novam obligationem in-
ducit.

177 Penitens, qui à Confessario moni-
tus, ut à peccato, v. gr. fornicationis, desistat,
dicitur: Promitto me illud amplius non commis-
surum, regulariter non emittit votum, sed so-
lus. Exram, Ecclesiast. Tom. 6.

lùm manifestare vult suum firmum propo-
situm; quia communiter non intendit in casu
transgressionis se obligare ad novum pecca-
tum, sed ad idem contra sextum præceptum.

Quòd si velit expressè se obligare in casu
transgressionis ad novum peccatum contra
præceptum humanum promissionis à se
emissæ, tunc emittit votum, quia est promif-
sio facta Deo cum animo se obligandi novâ
obligatione liberâ, seu novo præcepto huma-
no à se libere imposito.

Obligatio autem, quam communiter ha-
bet quilibet homo ad vitandum peccatum,
est obligatio necessaria, quæ supponit præce-
ptum; unde oritur, non facit præceptum: Vo-
tum verò facit, imò est præceptum novum;
adeòque, qui habens votum castitatis forni-
catur, peccat contra duo præcepta, contra
præceptum divinum Decalogi de numero
sexto, & contra præceptum humanum voti,
libere ab ipso homine sibi impositum, in con-
fessione aperiendum; quia contra duas virtu-
tes, nempe contra castitatem, quam præce-
ptum divinum respicit, & contra Religio-
nem, quam respicit votum.

178 Qui adstantibus dixit: Si Deus me sa-
nitati restituerit, siam Religiosus, non fecit vo-
tum, Gobat. eo. 3. de voto n. 15. quia ea fuit so-
la animi ostensio facta adstantibus, non pro-
missio obligatoria directa ad Deum. Et sicut
similia verba nulli homini directa, in humanis
negotiis nullum pactum, & nullam obliga-
tionem strictam inducunt; ita in re nostra.

179 Dicitur, deliberata, quatenus votens
debet plenè advertere, & cognoscere mate-
riam, quam vovet, deliberatio enim impor-
tat advertentiam, & cognitionem materiæ,
cum libero & expedito interiorum sensuum
usu. Hinc, si quis existens Panormi, putans
D. Jacobum de Compostella distare non plus,
quàm per centum milliaria, ut voveret ad illâ

L

acce-